

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Recepce písňové tvorby Jednoty bratrské
v Evangelickém zpěvníku Českobratrské
církve evangelické**

Milan Kocanda

Katedra Praktické teologie
Vedoucí práce doc. Tabita Landová
Studijní program bakalářský
Studijní obor Evangelická teologie

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Recepce písňové tvorby Jednoty bratrské v Evangelickém zpěvníku Českobratrské církve evangelické* napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 28. 6. 2024

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na recepci písňové tvorby Jednoty bratrské v Evangelickém zpěvníku Českobratrské církve evangelické. Práce je rozdělena na několik ústředních témat, včetně historicko-kulturního kontextu Jednoty bratrské, písňové tvorby Jednoty bratrské, analýzy teologických, kulturních a liturgických aspektů písní Jednoty bratrské a zkoumání českobratrského zpěvníku. Práce dále zkoumá recepci a současnou interpretaci bratrských písní v rámci Českobratrské církve evangelické a jejich použití při bohoslužbách a přispívá porozumění písňové tvorbě Jednoty bratrské v kontextu Evangelického zpěvníku a jejího užití v Českobratrské církvi evangelické.

Klíčová slova

Českobratrská církev evangelická, Evangelický zpěvník, Jednota bratrská, písňová tvorba, recepce, tradice

Summary

The bachelor's thesis focuses on the reception of the hymnody of the Unity of the Brethren in the Evangelical Hymnal of the Evangelical Church of the Czech Brethren. The thesis is divided into several central topics, including the historical and cultural context of the Unity of the Brethren, the hymnody of the Unity of the Brethren, an analysis of the theological, cultural, and liturgical aspects of the Brethren's hymns, and an examination of the Evangelical Hymnal. The thesis further explores the reception and contemporary interpretation of the Brethren's hymns within the Evangelical Church of the Czech Brethren and their use in church services, contributing to the understanding of the hymnody of the Unity of the Brethren in the context of the Evangelical Hymnal and its use in the Evangelical Church of the Czech Brethren.

Keywords

Evangelical Church of Czech Brethren, Evangelical hymnal, reception, song composition, tradition, Unity of the Brethren

Obsah

Úvod	10
1. Jednota bratrská v historickém kontextu	12
1.1 Vznik Jednoty bratrské	12
1.2 Základní charakteristiky Jednoty bratrské	14
1.2.1 Způsob života a společenství	14
1.2.2 Teologické a duchovní důrazy	15
2. Písňová tvorba Jednoty bratrské	17
2.1 Historicko-kulturní předpoklady	17
2.2 Teologické a duchovní důrazy bratrské písňové tvorby	21
2.2.1 Autorita Písma svatého	21
2.2.2 Osobní vztah k Bohu, chvála a dík za Boží milost	22
2.2.3 Etika a mravnost	22
2.2.4 Základní teologické principy a obsahy křesťanské víry	23
2.3 Stylové a žánrové charakteristiky bratrských písní	24
2.4 Bratrské kancionály	25
2.4.1 Písničky (1501)	25
2.4.2 Písně chval Božských (Rohův kancionál, 1541)	26
2.4.3 Písně chval Božských (Šamotulský kancionál, 1561)	27
2.4.4 Písně duchovní evanjelistské (Ivančický kancionál, 1564)	28
3. Recepce písňové tvorby Jednoty bratrské v bohoslužebných zpěvnících ČCE	29
3.1 Definice recepce	29
3.2 Vydání zpěvníků ČCE	30
3.2.1 Zpěvník Českobratrské církve evangelické (XII. vydání, 1952)	30
3.2.2 Evangelický zpěvník (I. vydání, 1979)	33
3.2.3 Evangelický zpěvník (I. vydání, 2021)	37
3.3 Historický kontext utváření zpěvníků ČCE s ohledem na bratrské písně	38
3.3.1 Přejít mezi tradicemi	38
3.4 Přehled bratrských písní ve zkoumaných vydáních evangelických zpěvníků	39
3.4.1 Metodologický přístup	40

Sběr dat probíhal následujícím způsobem:.....	40
Analýza postupovala takto:	41
3.4.2 Kvantitativní přehled	42
3.4.3 Kvalitativní přehled.....	45
3.4.3.1 Obsahová analýza	46
3.4.3.2 Kontextuální analýza	50
4. Závěr: Zhodnocení recepce bratrských písní v bohoslužebných zpěvnících ČCE	54
4.1. Zhodnocení historického kontextu zařazení bratrských písní do zkoumaných vydání evangelického zpěvníku	55
4.2 Zhodnocení změn bratrských písní ve zkoumaných vydáních zpěvníků.....	56
Přílohy.....	58
Příloha 1	58
Příloha 2.....	88
Seznam literatury	98

Úvod

Užívání písní v bohoslužebných shromážděních má za sebou dlouhou historii jako nedílná součást náboženské praxe. Písňe slouží nejen k uctívání a oslavování Boha, ale také k projevům osobní víry a zbožnosti. Společenství věřících se utváří mimo jiné právě prostřednictvím společného zpěvu písní. Nejinak tomu bylo i v tradici Jednoty bratrské, původně protestantském hnutí, které se vyznačovalo právě silným důrazem na písňovou tvorbu a společný zpěv při bohoslužbách. Na tuto tradici navazuje i Českobratrská církev evangelická (ČCE), navzdory dlouhému časovému rozestupu, který obě církve odděluje.

V této bakalářské práci se soustředuji na recepci písňové tvorby Jednoty bratrské v bohoslužebných zpěvnících Českobratrské církve evangelické. Vnímám, že jednotlivé bratrské písňe měly v náboženské praxi Jednoty bratrské různé teologické a liturgické aspekty, které se vyznačovaly svou snahou o rozvoj osobní zbožnosti věřícího. Proto se chci zaměřit i na toto hledisko jejich písňové tvorby a zejména na to, zda se tato tradice písňové tvorby Jednoty bratrské promítá i do současné podoby užití bratrských písní ve zpěvnících ČCE a do zbožnosti jejich členů.

Jednota bratrská již ve svých začátcích využívala písňe ze zpěvníků husitských a utrakvistických, nicméně tyto písňe brzy přestaly nově vznikající Jednotě stačit. Prvním zpěvníkem vydaným pro potřeby Jednoty bratrské byl kancionál z roku 1501.¹ Společně s rozvojem knihtisku i Jednota bratrská začala rozvíjet své zpěvníky v mnohých vydáních.

Jak jsem již naznačil, na písňovou tradici Jednoty bratrské navazuje i ČCE ve svých zpěvnících. V této práci se zaměřuji na písňovou tvorbu Jednoty bratrské a její recepci v dnešním životě Českobratrské evangelické církve, zejména pak, na společný

¹ Dochován v Národním muzeu (25F 3).

zpěv bratrských písní, které jsou stále zařazovány do nových vydání evangelických zpěvníků. Domnívám se totiž, že bratrské písně s sebou po staletí nesou teologicky promyšlené texty, neotřelé melodie písní a hlubokou zbožnost, pročež i dnes živě promlouvají prostřednictvím společného zpěvu k mnoha věřícím.

Tato bakalářská práce se skládá, ze tří hlavních bodů. Nejprve se zaměřuje na historický a kulturní kontext, ve kterém bratrské písně vznikaly. Poté se soustředí na různé aspekty bratrské písňové tvorby a vposled rozebírá recepci bratrských písní v bohoslužebných zpěvnících ČCE a její náboženské praxi. V příloze této práce je tabulkový přehled a srovnání všech bratrských písní obsažených ve zkoumaných vydáních.

Cílem této práce je za užití primárních pramenů, jako jsou zpěvníky ČCE, konkrétně tři vydání z let 1952, 1979 a 2021, prozkoumat, jaký vliv a přesah má tradice písňové tvorby Jednoty bratrské na současný zpěv a užití oněch písní v církevní praxi ČCE. Abychom získali jasnou představu o počtu a významu bratrských písní v jednotlivých vydáních jsou zkoumané zpěvníky vzájemně porovnávány. Zároveň se tato práce věnuje písňové tvorbě a jejímu teologickému, liturgickému a v konečném důsledku i sociálnímu kontextu.

Rád bych také touto bakalářskou prací poukázal na význam písňové tvorby Jednoty bratrské pro dnešní církevní praxi ČCE, neboť se domnívám, že právě její tvorba je schopna vnést do sborového zpěvu a života dnešní církve tolik potřebnou citlivost pro osobní vyznání věřícího, jasné vymezení teologické a liturgické problematiky svými důsledně promyšlenými texty písní a v neposlední řadě, doufám, že moje práce přispěje k udržování tradice Jednoty bratrské, na kterou Českobratrská církev evangelická přímo navazuje a ke které se hlásí.

1. Jednota bratrská v historickém kontextu

1.1 Vznik Jednoty bratrské

Jednota bratrská vznikla jako protestantské hnutí roku 1457. V té době jsou Čechy zmítány nepokoji, jak na poli církevním, tak světském. V zemi zuří husitské války a již za rok, tedy v roce 1458, usedne na trůn nový český král Jiří z Poděbrad. Je to však již období, kdy je radikální větev husitství² poražena a umírněná větev, pod vedením Jana z Rokycany, se snaží nalézt kompromis s katolickou církví. V této bouřlivé době se nachází počátek Jednoty bratrské, která na období, myšlenky a ideály husitské přímo navazuje. Sami bratři ve svém řádech uvádějí „jsme *vlastní a praví Husovi učedníci a následovníci*“.³ R. Říčan dodává: „*Skutečně lze v Jednotě bratrské od počátku až do konce sledovat ty zásady, které z Písma vyslechli husitští otcové, ano již Husovi předchůdci.*“⁴

Krise společenská i duchovní provázející rozvrat tohoto období ještě více poukazovala na to, co v životě a svém díle vyznával mistr Jan Hus a k čemu se hlásí i Jednota bratrská. Důležité bylo pojmenování základního *programu* počínající reformace, který lze nalézt již ve *Čtyřech člancích pražských*⁵, a to požadavky, aby bylo slovo Boží svobodně kázáno, aby byla Večeře Páně, podle ustanovení Krista, podávána všem pod obojím způsobem, aby byla jasně oddělena světská a církevní moc, tedy

² Tzv. Táborité (lat. *Thaboritae*).

³ Řád církevní Jednoty bratří českých, Předmluva.

⁴ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty v přehledu, Sborník k pětistému výročí založení, str. 13.

⁵ 1420, za autora je považován Jakoubek ze Stříbra.

zejména, aby kněží neužívali moci světské, a aby se všichni bez rozdílu vystříhali zjevných hříchů a těm bylo zamezováno ve všech stavech společnosti.⁶

Jednota bratrská již od svého počátku chtěla nejenom navázat na tradici husitskou, ale chtěla zdůraznit ideály rovnoprávné společnosti, potlačovala užití jakéhokoliv násilí a hlásala oprostění se od světských statků s důrazem na život a víru dle biblické zvěsti. Dalo by se říci, že od umírněných husitů se oddělil hlouček nejhorlivějších věřících⁷, který se později začal poměrně rychle rozrůstat. Oddělení se od husitské větve proběhlo v dobré vůli, ovšem časem znamenalo jasné odcizení.⁸ Jednota, i díky své vůli oprostít se od majetnictví, se uchýlovala do ústraní většinou do malých vesnic, kde bratří zakládali svá společenství. Bratří už od svých počátků neměli možnost svobodného vyznávání víry z důvodu pronásledování, jak katolickou církví, tak i většinovými protestantskými denominacemi. Nepřesně a chybně byly mnohdy bratří nazýváni *Pikarty* či *Valdenskými*⁹. Tomu se museli neustále bránit a obhajovat svůj původ a pozici ve společnosti. „Sociálním původem byli Bratří patrně z největší části z „obecného lidu“ z venkova i z měst.“¹⁰ píše Říčan.

Základní ideje a hodnoty zakořeněné v biblické zvěsti, tradice navazující na husitství a blízkost bratří v jejich společenství¹¹ formovaly Jednotu bratrskou nejenom v jejím počátku, ale i později, kdy se Jednota bratrská etablovala jako výrazný prvek na poli české identity i kultury.

⁶ Čtyři pražské artikuly (1420).

⁷ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty v přehledu, Sborník k pětistému výročí založení, str. 18.

⁸ Tamtéž

⁹ Středověká reformační hnutí vymezující se vůči katolické církvi, která zdůrazňovala až asketický způsob života s důrazy na biblickou zvěst. Vymezovala se zejména vůči luxusu a bohatsví, kterým se obklopovala katolická církev a preferovali symbolickou interpretaci eucharistie.

¹⁰ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty v přehledu, Sborník k pětistému výročí založení, str. 21.

¹¹ Viz kapitola 1.2.

Jak vidno, odhodlání bratří dodržovat ideály a hodnoty spjaté s vírou v ukřižovaného Ježíše Krista se po celou dobu její existence promítaly nejenom do tváře společenství, ale i do jeho písňové tvorby. Jednota bratrská se tak stala nedílnou součástí českého náboženského a sociálního kontextu, který ovlivnil mnohé věřících a dodnes pomáhá formovat jejich osobní víru a zbožnost.

1.2 Základní charakteristiky Jednoty bratrské

1.2.1 Způsob života a společenství

Jan Amos Komenský, biskup Jednoty bratrské, píše ve svém poselství: „Nenabízíme dokonalost, neboť víme, že jí pod nebem není; ani se nevynášíme nad jiné, vědomi sobě vlastních chyb.“¹² Tento citát dost přesně vystihuje způsob a hlavní aspekty života bratří v Jednotě bratrské. Jednota bratrská klade důraz na jednoduchý životní styl s důrazem na formování společenství věřících a upevňování osobní víry s ohledem na biblickou zvěst. Bratří se snaží každodenní praktickou realizací života podle důsledných etických zásad, které se týkají spravedlnosti, lásky k bližnímu a odřikání světských statků, žít ve světle evangelia a vychovávat v sobě živou a upřímnou víru v trojjediného Boha. To lze pozorovat i na struktuře pozdějších bratrských sborů, jež čítaly několik budov: „chrám (sbor), školu, špitál a obydlí církevních služebníků, čili bratrský dům, případně s jinými staveními jako bývala při klášteřích.“¹³ V bratrských společenstvích se kladl důraz nejenom na osobní zbožnost, nýbrž i na vzdělání teoretické a praktické. „Práce měla chránit (nejen) bratrského kněze a jáhna před

¹² KOMENSKÝ, Poselství Jednoty bratrské, str. 27.

¹³ SMOLÍK, Sociální působení Jednoty, Sborník k pětistému výročí založení, str. 176.

pýchou a povýšeností, před sociální necitelností.“¹⁴ Odříkání hmotných statků a práce mělo zajistit, aby bratři nepodléhali hmotným pokušením a mohli se plně soustředit na duchovní život. A zároveň, společenství, ve kterém bratři žili, vytvářelo prostředí podpory, souladu a prostor vhodný pro vzájemné sdílení víry mezi svými členy, což mělo zapříčinit duchovní růst jednotlivce a povzbuzení v náboženské praxi sboru.

1.2.2 Teologické a duchovní důrazy

Jak jsem zmínil již v předešlém bodě, Jednota bratrská kladla velký důraz na prostotu a biblickou autenticitu své víry. Od toho se také odvíjely její teologické a liturgické důrazy. „Počátky Jednoty bratrské a jejího bohoslužebného života byly ovlivněny působením dvou výrazných osobností české reformace, které Jednotě prostředkovaly myšlenky jak umírněného, tak radikálního husitského křídla.“¹⁵ Těmito osobami byl již zmiňovaný Jan Rokycana, významný představitel utrakvismu, a druhou osobou, „která výrazně ovlivnila teologický a bohoslužebný profil Jednoty v jejích počátcích“¹⁶, byl Petr Chelčický, radikální teolog, který navazoval na učení Jana Husa či Jana Viklefa. „Bratři velmi usilovali o to, aby se služba evangeliem a svátostmi konala podle Božího zákona a vzoru prvotní církve.“¹⁷ Důrazy, které bratři pilně ve svém společenství rozvíjely, jsou: studium Bible a její výklad, katecheze, liturgická reforma stávajících bohoslužebných zvyklostí, slavení sedmi svátostí, pastore, písňová tvorba a potřeba stálé obnovy a aktualizace věrouky. Tento výčet bratři snad svrchovaně charakterizuje.

¹⁴ SMOLÍK, Sociální působení Jednoty, Sborník k pětistému výročí založení, str. 177.

¹⁵ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 30.

¹⁶ Tamtéž, str. 31.

¹⁷ Tamtéž

Bratří totiž věřili v autoritu Bible jako daru Božího slova. Písmo jako „první služebnost“ pro ně platí za „rozhodující normu jejich víry, učení, bohoslužby i běžného života.“¹⁸ V Bratrské konfesi z roku 1535 čteme: „Věříme, že Písma s. jsou pravá, jistá, víry hodná, jimž se žádná lidská psaní vrovhati nemohou, ale jako věci lidské Božským ustupovati musejí. A to nejprve proto, že jsou Duchem Božím nadchnutá, [...]“¹⁹ Tento důraz vypovídá o naprosto mimořádné důležitosti Písma v bratrské zbožnosti. Bratří také vyznávali Ježíše Krista jako svého Pána a Spasitele na kříži přibitého, pohřbeného a vzkříšeného a věřili, že pouze skrze něj lze získat ospravedlnění od hříchu. To dokládá šestý článek bratrské konfese, kde čteme: „Věříme pak o Pánu Kristu podle Písem, že pravý, věčný, přirozený a jednorozený Boha Otce nebeského Syn jest, spolu s ním a s Duchem svatým nerozdílný Bůh, věčné a nestvořené Slovo, skrze nějž všecko stvořeno, blesk a obraz podstaty Otcovy, [...] Tu pak milost a pravdu jeho učíme se znáti a věrou spatřovati ve všech jeho spasitedlných skutcích.“²⁰

Na základě víry, Božího slova a Kristových svátostí bratří svědčí o spáse pro člověka.²¹ V neposlední řadě jsou bratří přesvědčeni, že spása je Božím darem, který je sice *zdarma*, ale pro zbožný život je nutné žít pokorně, rozvíjet osobní zbožnost, a je-li to možné, konat diakonii.

¹⁸ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 74.

¹⁹ ŘÍČAN, Čtyři vyznání, Bratrské vyznání, str. 123

²⁰ Tamtéž, str. 136.

²¹ Tamtéž

2. Písňová tvorba Jednoty bratrské

2.1 Historicko-kulturní předpoklady

Jednota bratrská vznikla jako „protest proti soudobé společnosti“²² a jako reakce na nespravedlnosti a zneužívání postavení katolické církve. Její písňová tvorba byla ovlivněna dřívější tvorbou českých duchovních písní. Jednota v kontextu své doby prosazovala „důsledně s odsouzením světské moci a bohatství i odvrát od vědění a umění jako hodnot světských.“²³ Toto zaměření na působení Ducha svatého ve společenství i lidském počínání se pak hluboce promítlo i do písňové tvorby bratří, kde můžeme sledovat důrazy, které bratří do svých textů kladli (viz kapitola 2.2).

Již dlouho před vznikem Jednoty existovala v českých zemích bohatá tradice duchovního zpěvu. Tato tradice navazuje na nejstarší období prvotní křesťanské církve, která při svých bohoslužbách užívala zpěvů, obvyklých v židovském chrámě a synagogách, tedy žalmů přednášených jako psalmodie (deklamačně na jednom tónu), nebo i zpěvů více upravených, umělejších s upravenou melodií. K užívaným žalmům se pak brzy připojily i jiné biblické zhudebněné části, například Chvalozpěv (Magnificat), Svatý, svatý, svatý (z Izaijáše), „Sláva na výsostech“ (z Lukáše 2, 14), atd.²⁴

Křesťanská píseň se dlouho vyvíjí, nicméně až do reformace zůstává typologicky a strukturně podobná. „Nový typ křesťanské duchovní písně vzniká až teprve v reformaci a to nejdříve v reformaci české.“²⁵ Reformace tak zejména s

²² ČAPEK, Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, Sborník k pětistému výročí založení, str. 193.

²³ Tamtéž, str. 194.

²⁴ ŠIMEK, O žalmech, chvalozpěvech a písničkách, str. 11.

²⁵ Tamtéž

rozvojem tisku a národních jazyků přinesla spolu s novými možnostmi vydávání nutně i větší potřebu diverzifikace křesťanské písně.

V počátcích české reformace má na českou duchovní píseň největší vliv Mistr Jan Hus, který zavedl společný zpěv celého bohoslužebného shromáždění v českém jazyce a který přímo inspiroval pozdější praxi Jednoty bratrské. Mistr Jan Hus při bohoslužbách zpíval latinské a české duchovní hymny společně se shromážděním věřících, což značně zpopularizovalo církevní zpěv v té době. „Hus dával nejprve v Betlémské kapli zpívat po kázání ony čtyři staré české písně, které církev dovolovala občas i při bohoslužbách po česku zpívat: „Hospodine, pomiluj ny“, „Sv. Václave“, „Buoh všemohúci“, „Jezu Kriste, šcedrý kněže“. Později upravil pro zpěv i „modlitby“ (Otče náš, Věřím v Boha, Desatero, a j.)“²⁶ Jak vidno, Hus udělal na poli duchovní písně směrem k českému národu první a ten nejdůležitější krok. Zavedl duchovní zpěv veškerého shromáždění v českém jazyce, na jehož tradici navázala se svou písňovou tvorbou právě Jednota bratrská. „Duch Husův se přibližoval českému lidu nejen svou zaněcující zbožností, mravně očištnou vůlí a hlubokým cítěním sociálním, ale i svým úsilím jazykovým,“²⁷ píše Čapek ve svém souboru statí, kde se věnuje i české jazykové a písňové tvorbě. Jeho komentář přímo vystihuje i písňovou tvorbu Jednoty bratří.

Písně Jednoty navazovaly na písňovou tvorbu husitskou, šířeji i na tvorbu lidových písní českých. Toho si lze povšimnout na původních nápěvech některých bratrských písní, například píseň „Aj, jak jsou milí tvoji příbytkové“ od Jana Augusty je vystavěna na původním lidovém nápěvu. Bratří se tedy snažili ve své písňové tvorbě přiblížit stejně tak lidu, jako Bohu, o což se snažil i sám Mistr Jan Hus. Nahlédneme-li do Jistebnického kancionálu, z něhož Jednota bohatě čerpala, poznáme, že „veliká a obecná obliba tohoto nového lidového kostelního zpěvu vyvolala pak i zvýšenou tvorbu

²⁶ ŠIMEK, O žalmech, chvalozpěvech a písničkách, str. 11.

²⁷ ČAPEK, Záření Ducha a Slova, str. 41.

českých duchovních písní, takže kolem roku 1420 je jich v Jistebnickém kancionále již přes 80!²⁸ Z husitského Jistebnického kancionálu bratří převzali a pro své potřeby upravili desítky písní. V nich se přirozeně vyskytují i průvodní myšlenky a důrazy probíhající reformace v Čechách, jako byl nový a oživený zájem o Ježíše Krista, Písmo, o spásu, o přijímání pod obojí anebo o spoléhání se jedině na Boží milost.²⁹

Lze tedy poznamenat, že Husovu reformu církevního zpěvu důsledně provedla a k velkému rozkvětu a rozmachu přivedla právě Jednota bratrská. Bratří ve své bohoslužebné praxi i osobní spiritualitě věnovali pozornost písňové tvorbě, což se projevilo i v množství písní a kancionálů, které vydali. „Při bratrských bohoslužbách se zpívaly skoro jen jednohlasné písně a toliko česky.“³⁰ Bratří tedy posunuli církevní zpěv z roviny profesionální, kde předzpívali jen vybraní zpěváci celému shromáždění, a to latinsky, zpět mezi lid do společenství. „Na rozdíl od praxe běžné v církvi římskokatolické a podobojí, v nichž se uplatňoval zpěv chóru, se při bratrské bohoslužbě pěstoval především společný zpěv celého shromáždění.“³¹ Toto tvrzení tedy vypovídá o jednoznačném zaměření Jednoty jako duchovního hnutí lidového.

„Počátky Bratrství jsou zajisté hnutím lidovým, a to v nejhlubším smyslu.“³² Také proto Jednota bratrská věnovala *nadstandardní* péči své písňové tvorbě. Mirjam Daňková došla závěru, že bratrský kancionál, jakožto kniha zpěvů duchovní i náboženských, byla knihou lidovější než Bible, a tedy zasáhla větší počet čtenářů.³³

²⁸ ŠIMEK, O žalmech, chvalozpěvech a písničkách, str. 14.

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž, str. 15.

³¹ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 45

³² ČAPEK, Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, Sborník k pětistému výročí založení, str. 195.

³³ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 45

Kancionály, tedy bratrské písňové sborníky, totiž nesloužily jen společnému zpěvu při bohoslužbě, ale také domácím pobožnostem a vzdělávání.³⁴

Duchovní píseň je v dějinách Jednoty bratrské projevem nejživější víry, ale zároveň také projevem slovesným, vyjádřeným tvarem básnickým a hudebním, je tedy zároveň duchovním vyznáním i hodnotou uměleckou.³⁵ Toto pojetí lze popsat pozdější terminologií, která je úzce spjata s Obnovenou (Ochranovskou) Jednotou bratrskou. Společná píseň byla v dějinách Jednoty bratrské jakousi pietistickou potřebou, která byla uspokojena skrze společný zpěv písní nejenom při bohoslužbách, ale i v domácím a rodinném životě. Toho je obrazem i první bratrská píseň, která vznikla při ustanovení Jednoty za nezávislou církev v roce 1467: „Radujme se vždy společně“. Píseň ve 13 slokách vyslovuje neskonale vděčnost Pánu za velikou milost „v tento čas nebezpečný“, že dal svému lidu „vuodce věrné“, a v dalších slokách prosí o stálou pomoc a Boží vedení, aby věrní vždy stáli v lásce a s Otcem přebývali po všechny časy.³⁶

Mezi nejvýznamnější osoby bratrské písňové tvorby patří Lukáš Pražský, Jan Augusta, Jan Blahoslav, Jiří Strejc, Matěj Červenka, Jan Amos Komenský a mohli bychom samozřejmě pokračovat dále. Tito bratři se soustředili na obnovu bratrské náboženské praxe, tedy i písňové tvorby. Ve svých textech poukazovali na církev jako společenství živé a žité víry, lásky a naděje. Soustředili se také na shromažďování, úpravu či tvorbu duchovních písní pro potřeby stále se rozrůstajícího církevního společenství.

Dalo by se tedy říci, že písňová tvorba Jednoty bratrské navazuje na předešlou písňovou tradici české i latinské duchovní hudby, ale přetváří ji a obohacuje novými

³⁴ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 45

³⁵ ČAPEK, Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, Sborník k pětistému výročí založení, str. 197.

³⁶ Tamtéž

tématy a formami, které odpovídaly teologickým a duchovním přesvědčením etablované se Jednoty bratrské.

2.2 Teologické a duchovní důrazy bratrské písňové tvorby

2.2.1 Autorita Písma svatého

Důraz na autoritu Písma svatého byl v Jednotě bratrské klíčovým aspektem jejího duchovního života i umělecké (písňové) tvorby. Písmo bratřím platilo za tzv. „první služebnost“. Tuto první instanci bratrské písňové tvorby lze přímo identifikovat i v jejich textech. Snaha o reflexi Písma v nově vznikajících a překládaných písních byla jedním z hlavních důrazů, na které bratři ve svých textech brali zřetel. Texty byly pečlivě vybírány a upravovány tak, aby byly v souladu s biblickou zvěstí a reflektovaly teologické důrazy, na které se Jednota bratrská jako reformační hnutí soustředila. Například ve 4. sloce Blahoslavovy písně „Aj, jak jsou blahoslavení“ se zpívá: „Kriste, jenž strom spravednosti, / dej, ať jsme tvé ratolesti; / pomoz, ať se zelenáme, / v svatých ctnostech prospíváme“. Tato část písně jasně odkazuje na biblický jazyk, který bratři užívali. Konkrétně tato pasáž reflektuje text evangelia podle Jana 15,5: „Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze mne nemůžete činit nic.“ Bratrské písně tedy často obsahovaly přímé citace, nebo parafráze biblických textů, zejména pak Žalmů, které Jednota taktéž přetextovala do českého jazyka a hojně užívala při bohoslužbách ve své liturgii.

2.2.2 Osobní vztah k Bohu, chvála a dík za Boží milost

V úvodu oddílu o zpěvu v knize Liturgie Jednoty bratrské píše T. Landová o charakteru bratrského zpěvu takto: „Zpívalo se k Boží chvále a poctě, ale i k podnícení spirituality věřících: „V zpívání snažovali se na to, aby Pána Boha srdcem chválil a sebe i jiné ku pobožnosti darův Božích i k bázni neb k radosti v Kristu ponoukal.“³⁷ Bratrská zbožnost se tedy velmi jasně propisovala i do jejich písňové tvorby. Zpěv byl pro věřícího způsobem, jak vyznat svou víru a vyjádřit modlitbu. Mezi obyčeje a řády Jednoty lze zařadit ty, které vzdělávají v lidu křesťanském pravou víru a poctu Boží, svornost, lásku a pokoj. Ty pak doporučují k užívání.³⁸ Bratří svým životem ve společenství, pílí a pokorou, se kterou si počínali, svorně a společně sloužili Bohu a vzdávali mu chválu.

Mnoho písní Jednoty bratrské sloužilo jako prostředek k chvále a díkůvzdání Bohu za jeho milost a věrnost. Důrazy na zbožnost, vyznavačskou přesnost a hluboký dík, který bratří pocíťovali za Boží milost zjevenou v Kristu Ježíši, přetvářely prostředí, kde se rodily jejich písně a kde získávaly svou po staletí aktuální tvář a hloubku.

2.2.3 Etika a mravnost

Bratrské písně sloužily nejen duchovnímu povznesení, ale měly také svou etickou a vzdělávací funkci a sloužily k formování mravního života věřících. Morální zásady, o které se bratří opírali, vycházely především z biblických hodnot a principů. Významným zdrojem těchto zásad bylo Ježíšovo Kázání na hoře (Mt 5–7). Zde lze vypíchnout témata jako blahoslavenství, výzvy k milosrdenství, pokoře, čistotě srdce a

³⁷ LANDOVÁ, Liturgie Jednoty bratrské, str. 118

³⁸Tamtéž, str. 81

spravedlnosti, které lze shodně spatřovat jak v Ježíšově Kázání na hoře, tak i hojně v bratrské písni. Texty těchto písní také vyzývaly k poctivosti, laskavosti a pokoře, což odráželo skromný způsob bratrského živobytí. Bratrské písně také volaly k následování odkazu nebo přímo osoby Ježíše Krista a kladly důraz na společenskou odpovědnost a službu bližním. Byly odrazem bratrské snahy o zodpovědnou a aktivní účast na budování Božího království na zemi a s tím spojenou péči o stvoření. Tímto způsobem bratrské písně inspirovaly osobní růst každého věřícího a podporovaly mravní a etické hodnoty členů společenství.

2.2.4 Základní teologické principy a obsahy křesťanské víry

Bratři se ve svých textech pečlivě zaměřovali na to, aby písně reflektovaly důkladné nakládání se slovy, čímž pečlivě zachovávali teologické principy a obsah křesťanské víry. Vedle bibličnosti, zbožnosti a etičnosti měly bratrské písně fungovat jako jakási pokladnice teologie. Jako příklad této teologické přesnosti lze uvést píseň Lukáše Pražského, kde se zpívá: „Ó světlo, Trojice svatá, / tys jedna božská podstata, / svou nás osvědčuj jasností, / odejmi vnitřní temnosti.“ První sloka této písně jasně odkazuje na trinitární teologii, přičemž doktrína o trojjedinosti Boha je ústředním křesťanským motivem. Dále zmiňuje motiv světla, které je často v křesťanské teologii používáno jako metafora pro Boží přítomnost, osvětlení a pravdu. Prosba o Boží světlo představuje žádost o Boží vedení a přítomnost v životech věřících. Podobných příkladů o teologické přesnosti bratrských skladatelů bychom našli nepočítaně.

2.3 Stylové a žánrové charakteristiky bratrských písní

Jak je zjevné z předešlého oddílu této práce (kapitola 2.2) písně Jednoty bratrské měly poměrně široký žánrový záběr. V podobě textů bratrských písní se velmi odrážely osobnosti, jež ony písně psaly, popřípadě překládaly. Charakterově jiné jsou písně Jana Blahoslava, Jana Augusty a jiné od Lukáše Pražského. J. B. Čapek si všimá, že písně Augustovy jsou většinou didaktické, traktátové, vynikající jsou však svou promyšleností a vhodným užíváním biblických obrazů.³⁹ Naopak jistým „nadšeným výrazem“ upoutává častěji Martin Michalec, který má přes 30 písní v Šamotulském kancionále. Nejenom na písně lidové bratří navazují, například bratr Jan Sylvanus, jehož básnické i hudební nadání chválí Jan Blahoslav, se zasloužil o rozkvet české reformační psalmodie („Písně nové na sedm žalmů kajících a na jiné žalmy s některými přídávky“).⁴⁰ V písňové tvorbě Jednoty nelze opomenout žalmové parafráze Jiřího Strejce, jeho texty jsou jazykově velmi bohaté, nadčasové a zpívají se dodnes.

Bratrské písně reflektují témata náboženská, vzdělávací a společenská. Většinou mají strofickou formu a zpívají se jednohlasně. Strukturou jsou poměrně jednoduché a vyznačují se srozumitelností a lidovými prvky. I přes to se snaží o poetickou a hudební citlivost s ohledem na kulturní a náboženský kontext, ve kterém vznikají a ve kterém jsou užívány. Bratrské písně ovlivnily pozdější tvorbu duchovních písní v českých zemích a s nadsázkou lze říci, že skladatele a překladatele soudobé církevní hudby ovlivňují dodnes.

³⁹ ČAPEK, Vývoj a význam Jednoty na poli kulturním, Sborník k pětistému výročí založení, str. 206.

⁴⁰ Tamtéž, str. 207.

2.4 Bratrské kancionály

Věnujeme-li se bratrské písňové tvorbě, nelze opominout bratrské kancionály. Již od počátků vzniku Jednoty bratrské byly kancionály potřebným bohoslužebným i každodenním vybavením, a proto na ně Jednota kladla tak velký důraz.

„Kancionály Jednoty bratrské nevynikaly pouze svým širokým rozsahem, ale také obsahem, který byl mnohotvárný a promyšleně uspořádaný. Kancionály byly také jedinečně typograficky upraveny a vynikaly pečlivou teologickou, jazykovou i hudební redakcí. Tyto kancionály neplnily jen úlohu zpěvníků pro bohoslužbu, pro domácí pobožnosti a na cesty, ale sloužily i k četbě textů jakožto veršovaná dějeprava, dogmatika a etika.“⁴¹

O bratrských kancionálech toho bylo napsáno již mnoho, proto se zde pro jasnější přehled budu věnovat pouze základním charakteristikám čtyř významných bratrských kancionálů.

2.4.1 Písníčky (1501)

Toto je pravděpodobně první bratrský kancionál a je zároveň nejstarším českým dochovaným kancionálem. Dle dochovaného kusu patrně pocházel z tiskárny Severinovy a Kampovy. Kancionál je bez not, dokonce i bez nápěvných odkazů. Jeho obsah se skládá z Písní adventních, O narození Pána Krista, O Duchu svatém, O svatých, O večeři Páně, De Sancto spiritu. Sloužil nejspíše pro soukromou potřebu menšího

⁴¹ FRENŠTÁCKÁ, Evangelická píseň od kancionálů po současnost, str. 12

společenství a dochoval se pouze v jediném exempláři, uloženém v Knihovně Národního muzea v Praze pod sign. 25 F 3. Kancionál je anonymní, ale jeho autorství se připisuje Lukáši Pražskému.⁴²

„Určitěji bratrské a bezpečněji Lukášovy byly pak zpěvníky z roku 1505 a 1519.“⁴³ Tyto kancionály se však nedochovaly, takže jsme plně odkázáni na pozdější zmínky o nich, např. z předmluvy kancionálu Šamotulského z roku 1561.

2.4.2 Písně chval Božských (Rohův kancionál, 1541)

Tento kancionál je dílem hlavního redaktora bratra Jana Roha. „Starší za vedení B. Roha propracovali staré i nové písně po obsahové i formální stránce, až byl r. 1541 *nový kancionál* vytištěn v Praze pod titulem ‚Písně chval božských‘ ve foliovém formátu. Na 638 stranách tu bylo shromážděno 482 písní s 300 melodiemi; bylť zpěvník opatřen notami.⁴⁴ Ve zpěvníku byly zastoupeny písně Lukáše Pražského, Jana Augusty, Martina Michalce, Adama Šturma a dalších.

Rohův kancionál je formálně rozdělen na dva díly. Obsah prvního se jasně dělí na zpěvy temporální a na oddíl určený k různým obřadům, zejména k udílení svátostí. Tuto specifickou část můžeme zjednodušeně označit jako *rituale*. Druhý oddíl navazuje zpěvy obecnými a zpěvy k různým tématům či příležitostem.⁴⁵ Části zpěvníku jsou tedy čtyři: *temporale*, *sanctorale*, *rituale* a *písně obecné*. Podstatný díl písní zaujímá tvorba Lukáše Pražského. On také stál na počátku formování nového zpěvníku a dlouho vedl jeho redakci. Jeho vydání se však nedožil, neboť umírá roku 1528.

⁴² 1501NM – Krátký popis pramene. Online. Melodarium.

⁴³ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty bratrské, str. 115.

⁴⁴ Tamtéž, str. 171.

⁴⁵ BAŤOVÁ, Písně Jana Augusty, druhá tvář bratrské hymnologie, str. 33.

2.4.3 Písně chval Božských (Šamotulský kancionál, 1561)

Šamotulský kancionál je jedním z nejvýznamnějších kancionálů Jednoty bratrské a dodnes představuje cenný doklad o české písňové tvorbě 16. století. Své jméno dostal podle polské obce Šamotuly, kde byl vytištěn. Tento kancionál pokračoval v tradici předchozího Rohova kancionálu, byl však redigován zejména Janem Blahoslavem a Janem Černým. „Blahoslavovi se rozumělo, že vedle kontroly dogmatické musí být i forma protříbena.“⁴⁶

Redaktoři, pod vedením Jana Blahoslava, zkoumali zejména autorství písní a zaměřovali se na jazykovou stránku textů. Během doby, kdy vznikal nový (Šamotulský) kancionál, přibyla spousta bratrských písní, redaktoři tedy museli posuzovat, které nové písně do zpěvníku přidají a které ne. Obsahově se nový Šamotulský kancionál zakládal na Rohově kancionálu, obsahoval však dohromady 735 písní. „Převzal téměř všechny jeho⁴⁷ písně, k nimž však přistoupilo 250 nových.“⁴⁸ Dohromady bylo jeho součástí 450 nápěvů.

Kancionál se skládá ze sedmi částí a kromě originálních písní bratrských obsahuje i překlady písní z němčiny, latiny a polštiny. Melodie jsou jednoduché a snadno zapamatovatelné a texty písní jsou psány opět citlivě s důrazem na poetičnost a teologickou přesnost. Důležitý je také vliv tohoto zpěvníku na pozdější českou písňovou tvorbu. Kancionál obsahuje archaické obraty slov a frází, které dnes již běžně nepoužíváme, ale které nám pomáhají lépe porozumět jazyku té doby, a je tedy výborným dokladem vývoje českého jazyka v 16. století.

⁴⁶ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty bratrské, str. 231.

⁴⁷ Myšlen je zde Rohův kancionál.

⁴⁸ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty bratrské, str. 231.

2.4.4 Písně duchovní evanjelistské (Ivančický kancionál, 1564)

Tento kancionál je druhou verzí kancionálu Šamotulského. O jeho redakci se i nadále staral bratr Jan Blahoslav, který v Ivančicích, díky dobré vůli majitele města Pertolda z Lipé, jehož manželka byla spjata jako sestra s Jednotou bratrskou, mohl dát vzniknout Ivančickému kancionálu.⁴⁹ Ten byl vytištěn v ilegalitě v Ivančicích v roce 1564 z důvodu rostoucího pronásledování Jednoty bratrské katolickou církví. Oproti Šamotulskému kancionálu obsahuje Ivančický kancionál celkem 725 písní, z nichž je 440 notovaných.⁵⁰

Podle Říčana „Blahoslav činil značné nároky na literární a uměleckou výši textu i tisku, když byl přípravě nové knihy zpěvů věnoval tolik let bedlivé práce.“⁵¹

Blahoslav se tedy velmi zasloužil o rozvoj zpěvníkové tradice Jednoty bratrské redakcí kancionálů, ale podobnou měrou i o rozvoj teorie zpěvu a hudby, když ve své knize *Musica* (vytištěna 1558, s přídavky 1569) podal teorii hudby a zpěvu, jako první autor v češtině.

⁴⁹ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty bratrské, str. 231.

⁵⁰ SMÉKALOVÁ, Kancionál Jana Roha a Kancionál Ivančický, str.19

⁵¹ ŘÍČAN, Dějiny Jednoty bratrské, str. 231.

3. Recepce písňové tvorby Jednoty bratrské v bohoslužebných zpěvnících ČCE

3.1 Definice recepce

Recepce v kontextu duchovních písní se týká procesu, jakým jsou písně integrovány a přijímány v rámci praxe dané církve. V této kapitole se konkrétně zaměřím na začleňování písní Jednoty bratrské do jednotlivých vydání evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické (ČCE).

Proces začleňování písní do zpěvníků je dynamický proces a mění se v čase. Jednotlivá vydání zpěvníků jsou koncipována vždy s ohledem na potřeby církve a sborů, které mohou klást jednotlivé připomínky. Tento proces podléhá schválení synodu církve, tudíž cesta jednotlivých písní do zpěvníku je často zdlouhavá a prochází kritickým aparátem církve. V této části se zaměřím na následující aspekty recepce bratrských písní:

- **Počty bratrských písní ve zpěvnících:** Analyzuji, kolik a jaké písně Jednoty bratrské byly zahrnuty do jednotlivých zkoumaných vydání evangelických zpěvníků.⁵²
- **Důvody změn v počtu písní:** Pokusím se identifikovat, proč zájem o staré tradiční evangelické písně⁵³ upadá a proč jsou ve zpěvníku nahrazovány novějšími, mnohým méně známými písněmi.

⁵² Podrobná analýza bratrských písní obsažených ve zkoumaných vydáních evangelických zpěvníků je k dispozici v tabulkovém přehledu viz Příloha 1 a 2.

⁵³ Zejména zkoumané bratrské písně.

- **Důležitost uchování tradice:** Budu se okrajově věnovat významu uchování tradice bratrských písní v evangelickém zpěvníku a možnostem jejich popularizace.

Cílem této kapitoly je poskytnout komplexní pohled na to, jak byly písně Jednoty bratrské přijaty, adaptovány a integrovány do zpěvníkové praxe ČCE. Jak se měnilo jejich zařazení a postavení v jednotlivých vydáních evangelických zpěvníků a jaký měly a mají vliv na současnou duchovní a liturgickou praxi ČCE.

3.2 Vydání zpěvníků ČCE

Předtím, než-li začnu s recepcí písní Jednoty bratrské, je nutné představit zpěvníky ČCE, ze kterých čerpám, a které v rámci recepce bratrského díla porovnávám.

3.2.1 Zpěvník Českobratrské církve evangelické (XII. vydání, 1952)

Tento zpěvník svým obsahem i konceptem přímo navazuje na zpěvník původní z roku 1923, proto k srovnání používám vydání z roku 1952, které je dostupnější a bylo déle užívané.

Nicméně, 21. února 1951 zahajuje svou činnost hymnologický odbor SR (Synodní rady).⁵⁴ Jeho úkolem je vytvořit nový evangelický zpěvník, avšak vzhledem k předpokládané zdlouhavosti tohoto procesu komise povoluje další přetisk původního evangelického zpěvníku, který vychází v roce 1952. „Tentokrát ve čtyřhlasé harmonizaci s textovými úpravami R. Říčana a s nejčastěji požadovanými transpozicemi.“⁵⁵ Již zmíněný původní zpěvník církve byl redakční prací zpěvníkového

⁵⁴ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze HO SR ČCE ze dne 21. 2. 1951.

⁵⁵ POSPÍŠILOVÁ, Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické, str. 27

výboru představen v roce 1923. V předmluvě původního zpěvníku se dočteme: „Texty písní ze starých dob byly přetextovány do jazyka současné podoby, protože starý text všelijak nevyhovoval, zvláště po stránce básnické. Nápěvy původních písní, tedy melodická složka písní, byly zachovány dle Evangelického kancionálu, vydaného Spolkem Komenského v Praze roku 1889.“⁵⁶ Komise pro tvorbu evangelického zpěvníku se snažila vybrat v tomto zpěvníku písně v našich církvích nejlepší a nejoblíbenější.⁵⁷ Mottem zpěvníku, jak je můžeme číst v úvodu knihy je Žalm 144, 9: „Bože, píseň novou zpívati budu tobě a žalmy tobě prozpěvovati.“ Uspořádání zpěvníku je následující a více méně kopíruje obsahy zpěvníků té doby⁵⁸:

Chvály Boží

- Písně trojiční

O Boží ochraně

- Ranní
- Nešporní (po obědě)
- Večerní
- Před prací (prosba za požehnání)
- Po práci (díkůčinění)
- Díkůčinění za žně
- Podzimní
- Novoroční

O lásce Boží v Kristu

- Adventní

⁵⁶ Zpěvník českobratrské církve evangelické. Praha: 1923, předmluva.

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Např. Evangelický kancionál (1889) nebo zpěvníky reformovaných a lutherských církví.

- Vánoční
- O Kristově osobnosti a životě
- O utrpení Páně
- O pohřbu Páně
- O vzkříšení Páně
- O nanebevstoupení Páně

O působení Ducha sv.

- Svatodušní
- Na počátku služeb Božích
- O slovu Božím a shromáždění
- Na konci shromáždění
- O večeři Páně

O životě křesťana

- Smysl života a výzva k bdění
- Pokání
- Touha po Bohu a Kristu
- Otče náš!

Oddání se Kristu u víře

- Nový život v následování Krista
- Důvěra v Boha a jeho vedení
- Blahoslavenství křesťana
- Bratrská láska

O lidu Božím

- O rodině
- O národu
- O světovém míru

- O církvi
- O církevních pracovnících
- O misii
- O církvi
- O církevních pracovnících
- O misii

O smrtelnosti a věčnosti

Hymny a písně národní

Toto uspořádání bude později předmětem sporů, avšak až do roku 1979 zůstává v podstatě beze změn. Výjimkou je, že pouze textová část s modlitbami se v některých vydáních přesune na začátek před vlastní písňovou část.⁵⁹

3.2.2 Evangelický zpěvník (I. vydání, 1979)

V roce 1970 jsou probrány všechny písně z původního evangelického zpěvníku a je rozhodnuto, které budou vyškrtuty. Návrhy jsou postupně rozesílány po seniorátech k vyjádření. V březnu 1971 hymnologická komise předkládá synodní radě definitivní návrh evangelického zpěvníku. Až do roku 1979, kdy je zpěvník synodní radou ČCE uveden do tisku, je u redakční rady připomínkovan. Připomínky se týkají zejména teologických a koncepčních námitek.⁶⁰ Po dlouhých desetiletích, kdy církev pracovala na novém zpěvníku, konečně spatřuje světlo světa nový Evangelický zpěvník a Chorálník, a to roku 1979. „Posledních korektur se ujímají M. Bič, B. Hrejsa, S. Radechovská a E. Suchá. Notové předlohy dokončují F. Mašek a J. Hlaváč. Je

⁵⁹ POSPÍŠILOVÁ, Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické, str. 11

⁶⁰ Tamtéž, str. 49

rozhodnuto, že vydání zpěvníku bude notované jednohlasně, protože čtyřhlasá notace by neúměrně zvýšila počet stran a byla by velmi náročná na sazbu.“⁶¹

Konečná podoba osnovy zpěvníku získala strukturu, která se opírá o Apoštolské vyznání víry. Tato struktura se nachází již ve zpěvníku Jana Augusty s jehož koncepcí byli členové hymnologické komise (zejm. Z. Somolík a B. Hrejsa) obeznámeni. Struktura EZ podle Apostolika tak zřetelně navazuje na bratrskou, resp. Augustovu koncepci kancionálu, která obsahuje:

Žalmy

Vyznání víry

1. Věřím

- vyznání víry
- písně trojiční
- chvály

2. Věřím v Boha Otce

- dík za stvoření
- prosby o Boží ochranu
- důvěra v Boží moc
- písně ranní
- písně večerní

3. Věřím v Ježíše Krista

- vyznání Spasitele a Pána
- adventní písně
- vánoční písně

⁶¹ POSPÍŠILOVÁ, Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické, str. 51

- pašijové písně- vzkříšení
- nanebevstoupení
- druhý příchod

4. Věřím v Ducha svatého

- svatodušní mše
- prosby o Ducha svatého
- obnovení z Ducha

5. svatou církev obecnou

- dík za církev
- prosby za práci církve
- písně k pověření služebníků církve
- prosby o slovo Boží
- dík za slovo Boží
- písně křestní a k uvedení dětí
- písně k večeři Páně
- ochota k oběti
- bratrská láska
- písně po požehnání

6. hříchů odpuštění

- kající písně
- radost z odpuštění

7. život věčný

- výzva k bdělosti
- naděje vzkříšení

V proměnách života

1. Starý a Nový rok

2. Dětství a mládí

3. Rodina

4. Práce

- prosba o požehnání
- díkyvzdání

5. Utrpení

- prosby v utrpení
- pomíjivost života
- pohřební písně

6. Lidské společenství

- přímluvy za národ
- prosby o mír

Otče náš

V průběhu let církevního užívání nového Evangelického zpěvníku (EZ) se však našly nedostatky v obsahové stránce zpěvníku, proto je v letech 1995-2000 vypracován Dodatek k EZ. Dodatek se snaží doplnit repertoár EZ o další písně z ekumeny, ale i z nově vzniklých písní pro mládež a obohatit tak obsahový i užitkový záběr Evangelického zpěvníku.

V rámci posílení ekumeny je do dodatku zařazeno 5 písní z Katolického kancionálu s hudbou Petra Ebena a texty Josefa Hrdličky. Nově se v dodatku také objevují písně ze zpěvníku Svítá, pro jejich využití nejenom při rodinných bohoslužbách, které počínají býti stále častějším prvek života sboru.

V roce 1999 je Dodatek připraven ke schválení na 30. synodu ČCE. Dodatek EZ kopíruje strukturu původního EZ z roku 1979.

3.2.3 Evangelický zpěvník (I. vydání, 2021)

Editoři, v čele s Miloslavem Esterlem, opět podrobili zpěvník evangelické církve dlouholetému promýšlení a bádání věnovanému skladbám a obsahu zpěvníku. Zatímco poslední verze evangelického zpěvníku, vydaná v roce 2021, navazuje na tradici předchozích zpěvníků a je koncipována v ekumenickém duchu a rozmanitosti, jeho forma je rozdílná.

Řazení písní je oproti všem předchozím zpěvníkům ČCE odlišné. Zpěvník svou novou strukturou opouští návaznost starších vydání evangelických zpěvníků na domácí bratrskou tradici a osnova nového zpěvníku se po zahraničním reformačním vzoru, který je vzat zejména z prostředí švýcarské reformované církve, otvírá kapitolou Bohoslužba v Bibli. Následující části jsou zaměřeny na různé kontexty bohoslužeb, tedy: bohoslužba ve společenství církve, během církevního roku, všedního dne, na cestě životem a ve světě. Do jednotlivých kapitol zpěvníku jsou zahrnuty podkapitoly s užšími tématy jako např.: Vyznání víry, Večeře Páně, Advent, Velikonoce, Trojice, atd.

Již z úvodního sloupku tehdejšího seniora Daniela Ženatého může být jasné, že tento zpěvník není definitivním zpěvníkem ČCE, ale dalším krokem k zpěvníku pro současnou církev v 21. století. Nový zpěvník představuje krok vpřed v ekumenickém a církevním duchu a snaží se zaměřit na potřeby všech věkových kategorií. Přitom se snaží spojit tradiční hodnoty s potřebami moderní církve.

3.3 Historický kontext utváření zpěvníků ČCE s ohledem na bratrské písně

3.3.1 Přechod mezi tradicemi

Stručnému shrnutí dějin a vývoje Jednoty bratrské jsem se věnoval již v kapitole 1. Nyní bych chtěl na tuto kapitolu navázat a popsat přechod a návaznost na tradici Jednoty bratrské a zejména její písňovou tvorbu v nově vznikající Českobratrské evangelické církvi (ČCE). Ta vznikla 17. 12. 1918 spojením dvou evangelických církví povolených Tolerančním patentem roku 1781 a navazuje na tradice církví augsburského (luterského) i helvetského (reformovaného) evangelického vyznání. Nově vzniklá církev se kromě těchto dvou výše jmenovaných vyznání hlásí také k dvěma dalším. Sama tedy stojí na čtyřech pilířích a těmi jsou: Augsburské, Bratrské, Helvetské a České. ČCE se tedy hlásí k odkazu české reformace, ale je i její pokračovatelkou. I díky tomu se stále v jejích zpěvnících objevují staré reformační i poreformační písně, nejen Jednoty bratrské.

Po vzniku ČCE v roce 1918 se začalo takřka ihned pracovat na novém zpěvníku pro církve. Byl založen zpěvníkový výbor, který se snažil „aby nebyly pomínuty písně oblíbené v obou někdejších tolerančních církvích, jakož i aby přibrány byly cenné staré písně husitské a českobratrské a některé nové písně české i cizí, jmenovitě anglické.“⁶²

První zpěvník ČCE byl vydán při příležitosti 400 let od narození Jana Blahoslava, kazatele a biskupa Jednoty bratrské, redaktora bratrských kancionálů a překladatele Nového zákona a to 20. 2. 1923. To samo o sobě vyjadřuje symboliku, se kterou byl nově vznikající zpěvník vydáván. Nový zpěvník měl reflektovat široké teologické a liturgické spektrum nově vzniklé církve a společně s tím byla integrace

⁶² ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1, Předmluva ke zpěvníku ČCE, 1923.

písní Jednoty bratrské významným krokem k zachování návaznosti na tradici české reformace. Tato integrace písní Jednoty bratrské do zpěvníku ČCE byla klíčová pro zachování historické kontinuity a teologické a spirituální hloubky tradice Jednoty bratrské.

Analýza zastoupení bratrských písní⁶³ v evangelických zpěvnících naznačuje, že proces výběru těchto písní zahrnoval nejen historické a teologické posouzení, ale také hodnocení jejich uměleckého (melodického) a liturgického přínosu. Tento pečlivý výběr zajistil, že písně Jednoty bratrské se staly nedílnou součástí duchovního a hudebního života nově vzniklé církve, přispívající k její liturgické a kulturní obohacenosti. Je třeba zdůraznit, že péče o písňovou tvorbu Jednoty bratrské trvá v ČCE dodnes. Avšak jak lze pozorovat, může být tato tradice poněkud upozaděna ve prospěch modernějších a melodicky zajímavějších skladeb. Tento posun může znamenat přínos nových inspirací a obohacení církevní písňové tradice a kultury. Obávám se však, že původní a hlavně bohatá písňová tradice Jednoty bratrské může být postupně, po malých krocích, uvržena v zapomnění.

3.4 Přehled bratrských písní ve zkoumaných vydáních evangelických zpěvníků

Tato kapitola se zaměřuje na přehled a analýzu bratrských písní, které jsou zařazeny do zkoumaných vydáních zpěvníků Českobratrské církve evangelické (ČCE). Cílem je poskytnout ucelený pohled na zastoupení a význam, těchto písní pro zpěvníkovou praxi ČCE. Kapitola bude rozdělena na tyto následující podkapitoly: Metodologický přístup, Kvantitativní přehled, a Kvalitativní přehled.

⁶³ Viz Příloha 2.

3.4.1 Metodologický přístup

Cílem výzkumné části bylo vytvořit přehled a provést analýzu bratrských písní obsažených ve třech vydání evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické z let 1952 (XII. vydání), 1979 (I. vydání) a 2021 (I. vydání). Analýza se zaměřila na bratrské autory a jejich písně, jejich zastoupení a rozdíly v jednotlivých vydáních.

Pro analýzu bratrských byla vybrána tři vydání evangelického zpěvníku, tak aby zahrnovala tři oficiální vydání zpěvníku, která byla v ČCE dlouhodobě používána. Jsou to tato:

1. **Zpěvník Českobratrské církve evangelické (XII. vydání, 1952)**
2. **Evangelický zpěvník (I. vydání, 1979)**
3. **Evangelický zpěvník (I. vydání, 2021)**

Sběr dat probíhal následujícím způsobem:

1. **Identifikace bratrských písní:** V každém z vybraných zpěvníků byly identifikovány písně, jejichž autory jsou členové Jednoty bratrské. Při posuzování autorství zohledňuji jak text písně, tak i nápěv. Jelikož ne všechny nápěvy si bratři složili sami, berme v úvahu i inspiraci z existující české písňové tvorby.
2. **Tabulková evidence:** Všechny bratrské písně byly zaneseny do tabulek⁶⁴, přičemž byly uvedeny informace o autoru, názvu písně, pořadovém čísle písně v daném vydání, nápěvu a kancionálu, ze kterého byla píseň původně vzata.

⁶⁴ Viz Příloha 1 a 2.

- 3. Porovnání mezi vydáními:** Tabulky obsahující písně byly následně porovnány mezi sebou, abychom zjistili rozdíly v počtu písní, zastoupení autorů a dalších relevantních aspektech.

Při analýze bratrských písní byly užity následující nástroje:

- 1. Kvantitativní analýza:** Počet bratrských písní v každém vydání byl kvantitativně analyzován a porovnáván.
- 2. Kvalitativní analýza:** Kvalitativní analýza byla provedena za účelem porozumění teologickým, poetickým a hudebním aspektům písní. Byly zkoumány texty písní, jejich tematika a význam v liturgické praxi.

Analýza postupovala takto:

- 1. Sběr a zaznamenávání dat:** Všechny relevantní písně byly zaznamenány do tabulek, zvláště pro každé vydání zpěvníku.
- 2. Porovnání tabulek:** Tabulky obsahující jednotlivé písně byly porovnány, aby se zjistily rozdíly v počtu písní a zastoupení jednotlivých autorů.
- 3. Interpretace výsledků:** Výsledky analýzy byly interpretovány s ohledem na počet zastoupení jednotlivých písní a historický kontext tvorby evangelického zpěvníku. Byly diskutovány důvody pro změny počtu a výběru písní mezi jednotlivými vydáními.

Jsem si taktéž vědom omezení, která mohla moji analýzu provázet a ta jsou:

1. **Dostupnost dat:** Studie je omezena na tři konkrétní vydání zpěvníků, což může ovlivnit možnost zobecnění výsledků.
2. **Subjektivní kvalitativní analýza:** Kvalitativní analýza může být omezena subjektivním pohledem zkoumajícího, což je třeba vzít v úvahu v interpretaci výsledků.

Výsledky analýzy jsou prezentovány ve formě tabulek a komentářů, které znázorňují počet bratrských písní ve zkoumaných vydáních evangelického zpěvníku, jejich autory a další relevantní aspekty. Závěry diskutují a poukazují na význam těchto písní pro liturgickou a duchovní praxi ČCE a na jejich vliv na zachování tradice Jednoty bratrské v ČCE.

3.4.2 Kvantitativní přehled

V tomto bodě bych se chtěl zaměřit na kvantitativní analýzu bratrských písní obsažených ve zkoumaných vydáních evangelického zpěvníku (EZ) Českobratrské církve evangelické (ČCE) z let 1952, 1979 a 2021. Analýza zahrnuje počet písní, zastoupení autorů a vývoj přítomnosti bratrských písní ve zkoumaných vydáních zpěvníků ČCE.

Nejprve uvádím **celkový počet bratrských písní** v každém ze tří zkoumaných vydání. Tento přehled poskytuje základní obraz o zastoupení bratrských písní a jejich významu v kontextu jednotlivých vydání.

Zpěvník ČCE, vydání XII., 1952

- 113 písní (z toho 36 žalmů) z celkového počtu 442 písní

Zpěvník ČCE, vydání I., 1979

- 121 písní (z toho 26 žalmů) z celkového počtu 586 písní

Zpěvník ČCE, vydání I., 2021

- 86 písní (z toho 18 žalmů) z celkového počtu 789 písní

Analýza ukazuje, že počet bratrských písní obsažených v EZ se měnil v průběhu času. Zatímco ve vydání z roku 1952 bylo ve zpěvníku 113 písní, včetně 36 žalmů, ve vydání z roku 1979 se celkový počet písní navýšil na počet 121, včetně 25 žalmů. Počet žalmů od Jiřího Strejce tedy zaznamenal pokles o devět písní, avšak celkový počet písní se navýšil o osm. Ve třetím zkoumaném vydání počet bratrských písní zaznamenal poměrně značný pokles. Z předchozích 121 písní ve vydání v roce 1979 bylo ve vydání z roku 2021 obsaženou pouze 86 písní, včetně 18 žalmů. Celkový počet bratrských písní i žalmů zaznamenal ve vydání z roku 2021 zhruba třetinový pokles.

Zajímavé je také zjištění, že i když se celkový počet písní mezi prvními dvěma zpěvníky zkoumaných vydání navyšuje, procentuální zastoupení bratrských písní klesá. Ve vydání z roku 1952 je bratrských písní 25,6 %, ve vydání z roku 1979 je procentuální zastoupení bratrských písní 20,6 %. Nejmenší zastoupení mají bratrské písně ve vydání EZ z roku 2021 a to 10,9 %.

Důvod tohoto poklesu se pokusím pojmenovat v závěru této kapitoly, kde budu zvažovat faktory ovlivňující zastoupení bratrských písní ve zkoumaných vydáních evangelického zpěvníku.

Dále se zaměřuji na **zastoupení jednotlivých autorů a jejich písní** v jednotlivých vydáních zpěvníků. Pro přehlednost uvádím tabulku, kde zaznamenávám míru zastoupení autorů a počet jejich písní ve zkoumaných vydáních zpěvníků.

autoři	jednotlivá vydání zpěvníků a počet písní v nich obsažených		
	1952	1979	2021
Abdon Martin (1529-1561)	1	1	1
Augusta Jan (1500-1572)	11	20	14
Blahoslav Jan (1523-1571)	4	6	4
Červenka Matěj (1521-1569)	2	2	2
Dřevínek Havel (†1563)	3	5	3
Komárovský Gabriel (†1467?)	1	1	1
Komenský Jan Amos (1592-1670)	30	37	19
Korytanský Jan (†1582)	1	1	1
Michalec Martin (1484-1547)	-	4	3
Lukáš Pražský (1460?-1528)	9	14	11
Poustevník Jan (†1543)	2	3	1
Roh Jan (kolem 1490-1547)	-	2	-
Strejc Jiří (1536-1599)	36	25	18
Solín Václav (1527-1566)	-	1	1
Šturm Adam (1500-1565)	1	3	3

autoři	jednotlivá vydání zpěvníků a počet písní v nich obsažených		
	1952	1979	2021
Táborský Jan (†1495)	1	1	1
Urban Němec (†1563)	-	1	-
Weisse Michael (†1534)	2	1	3
Wolf Jan (†1548)	-	1	-

V tabulce výše lze analyzovat zastoupení jednotlivých autorů ve třech různých zpěvnících. Jak jsem již zmínil, vydání z roku 1979 zaznamenává mírný nárůst počtu písní oproti vydání z roku 1952. Výrazněji jsou navýšeny počty písní od J. A. Komenského a Jana Augusty. Oproti předchozímu vydání jsou ve vydání z roku 1979 navíc zařazeny písně Martina Michalce. Sledujeme také drobné změny u ostatních autorů, většinou pozitivního rázu. Naopak pokles zaznamenal počet žalmů od Jiřího Strejce téměř o 30 %.

Ve vydání z roku 2021 jsem zaznamenal celkový pokles bratrských písní. Oproti předchozímu vydání výrazně ubylo písní Jana Augusty i J. A. Komenského, stejně tak zaznamenávám pokles žalmů Jiřího Strejce. Pokles zastoupení bratrských písní lze v tomto vydání zpěvníku pozorovat v podstatě téměř všech uvedených autorů, přičemž u tří výše jmenovaných je pokles počtu písní nejrazantnější.

3.4.3 Kvalitativní přehled

Tento přehled se zaměřuje na celkový obraz bratrských písní, jak jsou prezentovány ve evangelických zpěvnících z let 1952, 1979 a 2021. Cílem je porovnat

tyto zpěvníky mezi sebou a povšimnout si jemných nuancí a změn písní, které se vyvíjely v průběhu času. Zaměřuji se na analýzu obsahu, formy a uspořádání jednotlivých zpěvníků a písní v nich obsažených, a na to, jak tyto jsou bratrské písně předávány v jednotlivých vydáních zpěvníků.

Při analýze sleduji, jak jsou jednotlivé zpěvníky strukturovány, a jak se v nich odráží doba a situace církve v době jejich kompletace. Považuji za důležité zkoumat, jaký vliv měly tyto okolnosti na konečnou podobu a zahrnutí bratrských písní v jednotlivých vydáních zpěvníků.

Cílem této analýzy je proto porozumět nejen tomu, jak se skladba bratrských písní měnila v čase, ale také proč k těmto změnám docházelo a jaký měly tyto změny vliv na bohoslužebný život církve a poskytnout komplexní pohled na vývoj a zastoupení bratrských písní ve zkoumaných vydáních evangelických zpěvníků a přispět k hlubšímu porozumění bratrské hymnologii ve zpěvníkové tvorbě Českobratrské církve evangelické.

Metodicky se zaměřím na:

- **Obsahovou analýzu:** Jak se měnila skladba písní a jejich teologických důrazů napříč vydáními evangelických zpěvníků v průběhu času.
- **Kontextuální analýzu:** Jaké historické a sociální okolnosti mohly ovlivnit podobu zpěvníků a zastoupení bratrských písní v nich obsažených.

3.4.3.1 Obsahová analýza

Vycházíme-li z předpokladu předchozí kvantitativní analýzy, kdy počet bratrských písní v prvním zkoumaném vydání byl zhruba 25 %, domnívám se, že tento

poměr mohl úzce souviset s ohledem na tradici již zmíněných čtyř pilířů - vyznání, na kterých byla církev vystavěna. Ono čtvrtinové zastoupení bratrských písní může značit, že obsahově se snažili kompozitoři vyhovět právě pomyslnému čtvrtinovému zastoupení tradice Jednoty bratrské v nově vzniklé církvi, tedy tento poměr může být chápán jako snaha o vyvážené zastoupení všech tradic, na které ČCE navazuje.

Zpěvník z roku 1952, který přímo navazuje na původní vydání z roku 1923 má silné zastoupení, jak původních bratrských písní, tak i žalmů.⁶⁵ To dokládá snahu redaktorů původního zpěvníku o zařazení bratrských písní s pověstnou bratrskou biblickou přesností a vazbou na biblické texty. Ve zpěvníku jsou zastoupeny také bratrské písně, které v pozdějších vydáních nenajdeme, např. písně: „Hospodine všemohoucí“, „Ježíši, Pane nejvyšší“, nebo „Nuž, všickni z srdce pravého“. Zařazení takového počtu bratrských písní vypovídá o pečlivé snaze přidržet se bratrské písňové tvorby a na ni navázat. Obsahově jsou písně ve vydání z roku 1952 poměrně vyrovnané, můžeme v něm nalézt písně, které Boha chválí, uctívají, nebo se Bohu kají. Silné zastoupení mají písně christocentrické či pneumatocentrické. Nelze si nepovšimnout zastoupení písní, které se nesou ve vlasteneckém a společenském duchu, jako např. „Národe český, chvaliž Boha“, nebo „Pane, v tebe doufá stáde“. Což bezpochyby odráží politickou a kulturní situaci ve které zpěvník vznikl.

Z tohoto výčtu vyplývá, že do zpěvníku byly řazeny písně s ohledem na nově vznikající církev, která staví svoje základy na čtyřech různých protestantských tradicích, přičemž jedna z nich je právě bratrská. Zpěvník byl komponován poměrně narychlo a bylo zapotřebí vyhovět všem sborům v nově vzniklé církvi, jak na Moravě, tak v Čechách, kde se udržují různé místní tradice, s čímž nutně souvisí i různé písňové a bohoslužebné zvyklosti. Z písemné přípravy na 1. synod je jasné, že zpěvníková situace byla na různých místech různá:

⁶⁵ Viz Příloha 1.

„Bratří vsetínského seniorátu poukazují však na to, že mají své zpěvníky na 15 let po ruce a že ke společné akci teď se připojit nemohou, nýbrž až pro budoucnost. I jiní ještě mají zpěvníkovou zásobu. Odjinud zase jako z Olomouce, žádají o rychlé vydání zpěvníku, v němž by byl výběr 200—250 písní.“⁶⁶

A proto, se bratři ve zpěvníkové komisi v čele s Dr. Hrejsou snažili o maximální komplexnost zpěvníku s ohledem na tradice, jež jsou v církvi zastoupeny.

Zpěvník z roku 1979 obsahovou stránku bratrských písní spíše rozvíjí.⁶⁷ Je patrné, že některé písně z vydání z roku 1952 byly zachovány, zatímco jiné vypuštěny.⁶⁸ Byl sice snížen počet Žalmů, ale přidány byly některé písně, např. Jana Augusty, nebo J.A. Komenského. Domnívám se, že přidáné písně jako např. „Ó Světlo, Trojice svatá“, „Pán Kristus, Syn Boží věčný“, „Veleben Bůh buď, jeho čin“, byly přidány z důvodu jejich teologického významu. Složení písní zpěvníku z roku 1979 bylo dlouho promyšleno a plánováno a teologická a liturgická reflexe byla brána v potaz silněji, než ve zpěvníku předchozím, kde se redaktoři více soustředili na celkovou skladbu písní, tak aby vyhověli nově vznikající církvi. I v tomto zpěvníku však nalezneme písně christocentrické, vlastenecké, avšak v rozdílné skladbě písní lze pociťovat změny v liturgických potřebách, nebo teologických prioritách církve. Bratrské písně ve zpěvníku z roku 1979 vykazují obsahovou rozmanitost a snahu o obsažení rozvětvené církevní praxe. Písně pokrývají široké spektrum témat, od chvály a uctívání, přes pokání a prosby, až po vyjádření radosti a naděje.

⁶⁶ I. Synod ČCE, 1921, příprava, str. 31.

⁶⁷ Viz Příloha 1.

⁶⁸ Viz kapitla 2.

A v neposlední řadě, zpěvník z roku 2021. V tomto zpěvníku lze spatřovat snahu o jakousi modernizaci zpěvníkové tradice ČCE. Můžeme v něm nalézt některé bratrské písně, které se v dřívějších vydáních nevyskytovaly, jako např.: „Kristus choť svou, církev svatou tak zamiloval“, „Ach mé nejdraží jmění, Pane Jezu Kriste“, nebo „Tebe, Boha, ctíme, Pána velebíme“. Celkový počet bratrských písní se však snížil, a to poměrně razantně. Nové přístupy, které byly v tomto zpěvníku užity, zahrnují jazykové i melodické úpravy a jejich přizpůsobení modernímu kontextu. Domnívám se, že tyto úpravy nemusí vždy být k dobru, neboť předchozí vydání zpěvníků byla etablovaná, jak redaktorskou prací, tak církevním užíváním a věřící věděli, lidově řečeno, co od evangelického zpěvníku čekat.

Samozřejmě hlavní důrazy jako christocetričnost, chvála a uctívání či důraz na trojjedinnost Boha v tématech písní zůstaly, mnohdy se však změnila jejich forma, ať už úpravou textů či melodií, či záměnami celých písní.

Na těchto úpravách nového Evangelického zpěvníku spatřuji jakýsi rozpor mezi zachováním tradice a inovacemi. Posouzení výsledku přenechám každému na jeho individuálním povážení, nicméně je zřejmé, že církev si nějakou dobu na novou podobu Evangelického zpěvníku bude muset zvykat.

Obečně shrnuto, nový zpěvník zachovává historické a teologicky bohaté písně z bratrské tradice, přičemž přidává písně nové, které odpovídají současným potřebám církve. Domnívám se, že tato kombinace má zajišťovat, že zpěvník je relevantní, jak pro dlouholeté členy církve, tak pro nové generace věřících, kteří do církve přicházejí a s ní se teprve seznamují a vposled může být nový zpěvník předzvěstí pro směřování církevní hudby v ČCE.

3.4.3.2 Kontextuální analýza

V tomto bodě bych se rád zaměřil na aspekty, jež mohly ovlivnit obsah a podobu složení obsahu zkoumaných vydání evangelického zpěvníku (EZ) s ohledem na bratrské písně. Jak jsem již zmínil, skladba zpěvníků byla ovlivňována nejenom teologickými a liturgickými potřebami církve, ale také historickými a sociálními okolnostmi, které na církvev dopadly.

Nejprve se budu soustředit na historický kontext. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byla založena i Českobratrská církev evangelická (ČCE). První zpěvníky, a tedy i vydání z roku 1952, které přímo navazuje na první vydání EZ, mělo za úkol reflektovat historickou kontinuitu církve ve vztahu k reformaci a mělo za snahu sjednocení různých protestantských proudů. „Říjen 1918 představoval dějinný kairos jak pro český národ, tak pro české evangelictví. Církevní unie znamenala pro české a moravské evangelíky jednak sjednocení (spojení luteránů a kalvinistů v jednu církev), jednak osamostatnění (oddělení evangelických sborů obou vyznání od jejich vídeňského ústředí).“⁶⁹ Teoreticky vzato, znamenalo vytvoření nové církve jakési obrození pro konfese do ní spojené. Tedy i pro církevní písňovou tradici znamenalo ono spojení jistou obrodu, která se projevila i v podobě silného zastoupení bratrských písní v prvním EZ. Nejenom bratrské písně znamenaly mnoho pro etablování identity nově vzniklé církve.

Po druhé světové válce došlo k výrazným společenským, ba co víc politickým změnám. V roce 1948 nastupuje k moci komunistický režim, což znamená silné represe obyvatelstva, církve nevyjímaje. Obzvláště v této době, temných padesátých let, církvev jistě pociťovala za důležité zdůraznit biblické a duchovní hodnoty. Tato vůle se odrazila i v potřebě nového vydání evangelického zpěvníku. Proto, 21. února 1951 zahajuje svou

⁶⁹ ŠTEFAN, ČCE – českobratrská, nebo evangelická?, Teologická reflexe 25, 73–87.

činnost hymnologický odbor Synodní rady.⁷⁰ Jelikož je nové vydání zpěvníku ještě v nedohlednu současná podoba zpěvníku⁷¹ byla užívána až do vzniku zpěvníku nového. Součástí stávajícího zpěvníku byly bratrské písně a žalmy, které jsou bezpochyby vnímány jako důležitý zdroj naděje a udržení náboženské identity v obtížných časech.

Po invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 nastává období normalizace a tedy do jisté míry i období církevní stagnace. Po roce 1968 byla náboženská svoboda ještě více omezena, církev byla pod silným tlakem a dohledem státní moci, což značně ovlivnilo i práce na novém zpěvníku, který nakonec spatřil světlo světa v roce 1979.

Hovoříme-li o písňové tvorbě a zpěvníkové tvorbě Českobratrské církve evangelické, dovoluji mi malý exkurs. Rád bych poukázal na zpěvník, nebo spíše zpěvníček, který vyšel v samizdatové podobě, v době totality, a o jehož vydání se zasloužil zejména Svatopluk Karásek. Jmenuje se *Nová píseň*. Tento zpěvník je plný písní, které odráží nesvobodu a sklíčenost doby, ve které vznikal, na druhou stranu, ty samé písně jsou plné naděje a víry v milosrdnou spravedlnost, ve kterou mnozí nepřestávali věřit i v době totalitní komunistické vlády a perzekucí. „Dějiny lidské jistě nemají smysl a nezápolíme o smysl dějin. Zápasíme o milosrdnou spravedlnost, která má smysl díky Beránkovi, tak to viděla Jednota, tak to viděl Komenský, ve „Všenápravě“.⁷² Rád bych tímto poukázal, že píseň a písňová tvorba, už od dob české reformace a Jednoty bratrské, která ve své době byla také pronásledována, má své nezástupitelné místo v duchovním životě i dnešní církve a může být onou pomyslnou *posilou na cestu* nejen v období klidu a demokracie, ale i v době církevních represí a vlády totalitní režimů. Domnívám se, že právě na zpěvníčku *Nová píseň* je znát, jak je písňová a zpěvníková kultura v církvi důležitá. Nakonec i to je mou motivací, pro to,

⁷⁰ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze HO SR ČCE ze dne 21. 2. 1951.

⁷¹ Podoba vydání I. z roku 1923.

⁷² Cesta církve IX, O zpěvníčku *Nová píseň*, CC V, str. 91–120.

psát tuto práci, aby písňová tvorba Jednoty bratrské, která je také obrazem doby, ve které vznikala, obrazem oddanosti bratří Bohu v dobách svízelných a pokladem církevního bohatství ČCE, neupadala do zapomnění, ale byla nadále hýčkána a živena jako tradice, které by si ČCE měla vážit.

Vraťme se však ke kontextu vzniku evangelických zpěvníků. Jasně poznáme, že po revoluci v roce 1989 nastává změna. Otevřené poměry nahrávají i dalšímu rozvoji debat o zpěvníku z roku 1979. V průběhu let, kdy se zpěvník užívá začíná být jasné, že „jsou písně, které nevymizely z užívání, a to i přesto, že byly vypuštěny.“⁷³ Dále také „vzniká značné množství písní nových, překládají se spirituály a písně z pramenů, které dříve nebyly dostupné.“⁷⁴ Na základě všech těchto požadavků, které vzešly povětšinou z církevní praxe a nových možností po otevření železné opony, vzniká Dodatek k Evangelickému zpěvníku. Už tehdy se ví, což se koneckonců naplno projeví v nejnovějším vydání EZ z roku 2021, že je „nutno hledat vyváženost mezi krajními polohami představujícími písně hluboce zakořeněné v tradici a naopak písně převážně formy chvalozpěvu charismaticky zaměřených společenství.“⁷⁵ A nejenom to.

Nový zpěvník z roku 2021 vznikl v době změn a reforem církve jako takové. Možná i proto je zvolen od základu jiný koncept EZ vzatý z prostředí švýcarské reformované církve. Čas jistě ukáže, zda byla tato sázka na novou podobu zpěvníku správná a zda se vyplatila.

Podoba a obsah zpěvníků ČCE byl značně ovlivněn historickými, sociálními a kulturními událostmi doby, kdy vznikaly. Každé vydání zpěvníku reflektovalo konkrétní potřeby doby, ať už šlo o zachování tradiční identity, reakci na společenské a kulturní změny, nebo snahy o modernizaci a ekumenickou otevřenost. Domnívám se, že právě

⁷³ POSPÍŠILOVÁ, Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické, str. 56

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ Tamtéž

písně Jednoty bratrské k této reflexi identity církve přispěly měrou nezastupitelnou a podílely se na zachování tradice, na kterou ČCE navazuje a ke které se hlásí.

4. Závěr: Zhodnocení recepce bratrských písní v bohoslužebných zpěvnících ČCE

Složení obsahu písní v jednotlivých vydáních evangelického zpěvníku (EZ) a zastoupení bratrských písní reflektuje významné historické, sociální, kulturní a teologické aspekty, které ovlivňují tvorbu nových vydání EZ dodnes. Uvědomování si vlastní církevní identity prostřednictvím zpěvníkové tvorby je klíčové, neboť tradice a církevní identita jsou pro společenství členů církve nezastupitelné. Proto vznikla i tato práce, která si klade za cíl reflektovat tvorbu písní Jednoty bratrské v EZ a zdůraznit význam bratrské písňové tvorby a církevní hudby obecně.

Někomu se může zdát, že pozici, kterou přikládám písňové tradici v církvi, nadhodnocuji. Nicméně jsem toho názoru, po vzoru Jednoty bratrské, že písně uspořádané do zpěvníků jsou jedním z nejdůležitějších liturgických a bohoslužebných prvků při bohoslužebném, ale i soukromém životě věřícího. Společnému zpěvu přikládám při bohoslužbách podobný význam jako třeba čtení Písma, neboť v písních jsou ukryta hluboká vyznání, úcta, chvála, vyznání hříchu, ale také myšlenky na víru, naději a lásku. A právě tyto hodnoty spatřuji výrazně přítomné v bratrské písňové tvorbě, i proto se stále objevují v evangelických zpěvnících, a proto jí přikládám mimořádný význam.

4.1. Zhodnocení historického kontextu zařazení bratrských písní do zkoumaných vydání evangelického zpěvníku

Vznik Českobratrské církve evangelické v roce 1918 představuje klíčový moment pro evangelickou písňovou tradici v českých zemích. Spojení čtyř významných reformačních tradic - lutherské, reformované, české a bratrské - tak vytvořilo nové prostředí pro tvorbu zpěvníků a písní. První vydání EZ mělo reflektovat tyto tradice a zajistit historickou kontinuitu písňové tvorby, což bylo mimořádně důležité pro přijetí bratrských písní.

Recepce bratrských písní v prvním vydání EZ byla pozitivní, a symbolizovala sjednocení a obrození tradic, s důrazem na bratrskou písňovou tvorbu. Nástup komunistického režimu přinesl církevní represe. Domnívám se, že právě v tomto období mohla písňová tvorba Jednoty bratrské přispět k zachování tradiční identity a sloužit věřícím jako prostředek zvěstování naděje navzdory zesílenému potlačování náboženských aktivit. Bratrské písně skýtaly věřícím pomyslnou sílu, neboť vznikaly a byly šířeny v obdobných dobách útlaku a pronásledování jako za komunistické nadvlády.

Po listopadové revoluci v roce 1989 se písňová tradice církve mohla opět plně a svobodně rozvíjet. Zpěvník vydaný roku 1979 byl doplňován a modernizován, což vedlo ke vzniku Dodatku k EZ. Písně Jednoty bratrské si i přesto udržely své místo ve zpěvníku, což reflektovalo pokračující význam této tradice v rámci ČCE.

V roce 2021 byl vydán nový Evangelický zpěvník, inspirovaný konceptem švýcarské reformované církve. Tento zpěvník se snaží vyvážit moderní písně a moderní přístup ke tvorbě církevních zpěvníků s tradičními a již etablovanými písněmi, mezi které rozhodně patří i bratrské písně. I v tomto vydání si bratrské písně udržely svou

významnou roli, ačkoliv jsou zastoupeny v menším počtu, jejich přítomnost svědčí o trvalém vlivu a důležitosti pro církevní praxi a identitu.

4.2 Zhodnocení změn bratrských písní ve zkoumaných vydáních zpěvníků

Uvážíme-li, že postupem času klesá počet bratrských písní v Evangelickém zpěvníku (EZ) jak celkově tak poměrově, mohli bychom dojít k závěru, že bratrská písňová tvorba a tradice jsou v Českobratrské církvi evangelické (ČCE) v úpadku. Nabízím však opačný pohled na věc. Je zřejmé, že pokles počtu písní napříč jednotlivými vydáními EZ nutně něco signalizuje, domnívám se však, že tento pokles neznačí odklon od bratrské písňové tradice, nýbrž jakési její rozmělnění.

S pádem komunistického režimu a znovu získanou svobodou, došlo k renesanci církevní písňové tvorby. Tato renesance písňové a zpěvníkové tvorby, možná podobná té, jež byla na počátcích, při vzniku ČCE, se však odlišuje svými rysy a formou. Do zpěvníků ČCE počaly mohutně proudit písně pro naši církev do té doby neznámé. Tradiční bratrské písně tak musely ustoupit zájmu o nové písně, které mohly působit atraktivnějším, či modernějším dojmem. Tyto písně se k nám ve velkých počtech dostávaly zejména z církví z Německa, Švýcarska, Anglie a Spojených států.

Je důležité si uvědomit, že církevní písňová tradice se neustále vyvíjí a rozvíjí, neboť i ta je ve své podstatě závislá na svém okolí, tedy politickém, sociálním i kulturním kontextu. Navíc, změny ve společnosti se promítají i do změn na poli církevní hudby, tedy i do nových rešerší a vydání zpěvníků.

Navzdory poklesu počtu bratrských písní ve zpěvnících jejich jádro zůstává a je na nás, abychom tyto písně udržovali živé jako pokračovatelé toliko zmiňovaných tradic. Neměli bychom podlehnout svodům melodicky zajímavějších a chytlavějších

písni, ale snažit se o zachování textové a melodické přímočarosti, poetičnost a hodnot vyznání, které bratrských písň obsahují.

Písň Jednoty bratrské představují skvost české i evropské reformační tradice. Každý z bratří přinesl do svých písni osobní vyznání a hodnoty, čímž vytvořili cenné dědictví. Zachování těchto písni pro budoucí generace je klíčové pro uchování naší kulturní a náboženské identity.

Přílohy

Příloha 1

Zpěvník českobratrské církve evangelické (XII. vydání, 1952)

autor	píseň	číslo	nápěv	kancionál
Abdon Martin (1529-1561)	Všech věků mocný králi	254	139	Šamotulský k.
Augusta Jan (1500-1572)	Vítej, Jezu Kriste	69		Franusův k.
	Komu milo spasení	88	4	Rohův k.
	Pane Ježíši Kriste	89		Rohův k.
	Lásku Syna Božího	103		Rohův k.
	Aj, jak jsou milí tvoji příbytkové	140		Rohův k. (lidový nápěv 15.stol.)
	Ej nuž, lační, žízniví	153		Rohův k.
	Všickni hříšní k vodám pojd'te	154		Šamotulský k.
	Snažujme se ve všem právě	213		Rohův k.
	Národe český, chvaliž Boha	256		podle Jistebnického k. (15. stol.)
	Nejvyšší kníže pastýřů	279		Evančický k.

	Kriste, jenž jsi smrt podstoupil	347		Cancionale sacrum, GOTHA (1648)
Blahoslav Jan (1523-1571)	Jezu Kriste, Synu Boží	136		Rohův k.
	Voláme z hlubokosti	164		Šamotulský k.
	Aj, jak mjí kvapným letem	288	166	podle „Važme život smrtelnosti“ - J.B., L.B. Kašpar
	Aj, jak blahoslavení	413	1	J.B. z písně „Přeblahoslavený člověk“
Červenka Matěj (1521-1569)	Zavítej k nám, Duchu svatý	123	46	Šamotulský k.
	Aj, jak jest milé to a utěšené	253		Šamotulský k.
Dřevínek Havel (†1563)	V svědomí svém rozvlažení	166		Šamotulský k.
	Nuž všickni, kdož jste žízniví	172		Šamotulský k.
	Již Babylon velmi klesá	257		Rohův k.
Komárovský Gabriel (†1467?)	Radujeme se vždy společně	268	?	1467 melod. Rohův k.
Korytanský Jan (†1582)	Moudrosti poklad s nebe	139		německy překlad: J.A. Komenský
Lukáš Pražský (1460?-1528)	Otče všemohoucí	79	2	
	Chvalme Spasitele svého	82		Rohův k.

	Kristus, Boží Syn	85		podle Franusova k. (1505)
	Šel přes potok Cedron k hoře	92		Rohův k.
	Kristus, příklad pokory	104		Rohův k.
	Svaté Boží požehnání	148	51	Rohův k.
	Pane, v tebe doufá stádce	278		Rohův k.
	Nuž, pochovejme tělo tu	298	294	Šamotulský k.
	Boha Otce všickni chvalme	336	1	Bratrská
Poustevník Jan (†1543)	Otce nebeského pochvalme z milosti	77		Franusův k.
	Vzdejme chválu nebeskému Pánu	442		Rohův k.
Strejc Jiří (1536-1599)	viz. seznam Žalmů			
Šturm Adam (1500-1565)	V svědomím svém rozvlažení	166?		Šamotulský k.
Táborský Jan (†1495)	Velebme vždy s veselím	74		Vyšebrodský rukopis (1410)
Weisse Michael (†1534)	Nuž, pochovejme tělo tu	298	294	podle Lukášovy „Rozžehnejmež se“
Bratrské	Kristovo vzkříšení	114	110	Bratrská Franusův k.
	Mocný Bože, při Kristovu	141		m: Martin Luther bratrská úprava Šamotulský k.

	Ježíši, Pane nejvyšší	188		Bratrská (1501) Rohův k.
	Ve jméno Krista doufáme	197		Bratrská z počátku 16. stol Rohův k.
	Radujme se vždy společně	268		nejstarší bratrský nápěv r. 1467
	Nuž, všickni z srdce pravého	352		Bratrská Šamotulský k.
	Bůh Otec z pouhé milosti	441	1	Bratrská Rohův k.
	Prosme Ježíše milého	131		Bratrská (1501) podle Křesťané „ z hříechův povstaňme Jistebnický k. (asi 1420)
	Hospodine všemohoucí	356		Husitská a bratrská starý liturgický zpěv (Kyrie)
<p>Zvlášť kladu Písně, na kterých se podílel J. A. Komenský, jakožto poslední biskup Jednoty bratrské. Bratr Jan Amos Komenský se u všech níže uvedených písní podílel zejména na úpravě a práci s textem.</p>				
Komenský Jan Amos (1592-1670)	Tě Boha chválíme	2	překlad	Vyšebrodský rukopis (1410)
	Dobrý Pane Ježíši	40	text	m: Sixt Palma Močidlnanský, L. B. Kašpar
	Má duše, Pána svého chval	57	text / 231	m: Mich. Haydn

	Co žádáš od nás, Pane	62	překlad	m: Jan Kochanowski (1530-1584)
	Z nebe přicházím samého	84	překlad	m: Martin Luther (1483-1546)
	Jezu Kriste, štědrý kněže	94	úprava	m: ze starší české písně Mistr Jan Hus, Jistebnický k.
	Ó Beránku Boží svatý	102	překlad	m: N. Decius? (†1529)?
	Kristus Pán, král věčné slávy	112	překlad	m: Kaspar Stolhagen (1550-1594)?
	Slavné Kristovo vzkříšení	118	úprava	Bratrská (1541) m: Franusův k. (1505)
	Studně nepřevážená	122		Kralický k.
	Ó neber Ducha svatého	129	překlad	Ženevský žaltář (1562)
	Moudrosti poklad s nebe	139	překlad	m: B.J. Korytanský t: „Drahý poklad“ J.A. Komenský; L. B. Kašpar
	V své rozličné úzkosti	238	41	podle Amsterodamského k. (1659)
	Bohu jsem se oddal cele	239	překlad	m: staroněmecké nápěv t: z J. Leona, J. A. Komenskáý
	Ó králi věků důstojný	250	197 / překlad	L. B. Kašpar

	Zaspíváme Pánu svému	262		Šamotulský k.
	Již se s tebe ubírám	292	41	
	Ježíši, slávo nejvyšší	381	překlad	m: Bart. Ringwaldt (1530-1598) Rohův k.
podle praxis pietatis (1641)	Chvála Bohu	42		Šamotulský k.
	Slunce denní již nám hasne	46		Šamotulský k.
	K dílu svému mile sahám	52	46	pův. Šamotulský k.
	Pane, jenžs mne koupil sobě	206	46	pův. Šamotulský k.
	Ostříhej mne s vysokosti	216	1	
	Zasvitla svatá neděle	375	257	pův. Rohův k.
Amsterodamský kancionál (1659)	Ó požehnej nám, Pane	54	41	pův. Štrasburský žaltář
	Ježíši, tvá jest památka	156		husitská podle Bernarda z Clairvaux, bratrský text
	Ježíš Kristus, Božská moudrost	159		husitská Rohův kancionál
	Křesťané, pravdy Boží	263		husitská - Pražský mistr (1522)

	V lán Boží zrnečko vsejme	294		Šamotulský k.
	Utěšený hod nám nastal	349	1	husitská
Žaltář Jiřího Strejce, písně uvedené ve Zpěvníku ČCE				
Strejc Jiří (1536-1599)	Kdož neodchází v radu bezbožných	241	Žalm 1	Štrasburský žaltář
	Hospodine, náš Pane nejmilejší	7	Žalm 8	Loys Bourgeios
	Ostříhej mne, můj Bože, s výsostí	222	Žalm 16	Loys Bourgeios
	Hospodin ráčí sám pastýř můj býti	224	Žalm 23	Loys Bourgeios
	K tobě duše své pozdvihám	225	Žalm 25	Loys Bourgeios
	Ej nuž, spravedliví, plesejte	433	pův. n. 53 Žalm 33	pův. nápěv Loys Bourgeios
	Jak živých vod jelen žádá	177	pův. n. 44 Žalm 42	pův. nápěv Loys Bourgeios
	Bůh jest sám naše útočiště	226	Žalm 46	Loys Bourgeios
	Všickni v tento čas	6	Žalm 47	Loys Bourgeios
	Ó Bože, hojný v milosrdenství	169	Žalm 51	Loys Bourgeios
	Na Siónu tvé, Bože služby	275	Žalm 65	Loys Bourgeios
	Všickni lidé Bohu plesejte	3	Žalm 66	Loys Bourgeios

	Ó Pane, smiluj se nad námi	53	Žalm 67	Loys Bourgeois
	V těžký čas zármutku svého	228	Žalm 77	Loys Bourgeois
	Hlasem veselým zvučně prozpěvujte	5	Žalm 81	Ženevský žaltář
	Věčný Bože, silný v boji	274	Žalm 84	Ženevský žaltář
	Vždyckys dobře svým, Pane, činíval	259	Žalm 85	Ženevský žaltář
	O dobrodiních Páně budu zpívat	9	Žalm 89	Ženevský žaltář
	Kdož ochrany Nejvyššího	231	Žalm 91	Loys Bourgeois
	Pán slávou jsa oděn a mocností	11	Žalm 93	Ženevský žaltář
	Ej, Pánu zvučně zpívejme	10	Žalm 95	Loys Bourgeois
	Píseň novou Pánu zpívejme	12	Žalm 96	Ženevský žaltář
	Pán kraluje zřejmě	14	Žalm 97	Ženevský žaltář
	Aj, Pán kraluje	15	Žalm 99	Ženevský žaltář
	Pánu všickni prozpěvjme	1	Žalm 100	Loys Bourgeois
	Ej, duše má, oslavuj Pána svého	16	Žalm 103	Štrasburský žaltář
	Ej, nuž všichni Pánu zpívejte	21	Žalm 105	Ženevský žaltář

	Srdčně Pána jsem zamiloval	55	Žalm 116	Ženevský žaltář
	Chvaltež Pána, národové	23	Žalm 117	Loys Bourgeois
	Aj, jak šťastný jest všeliký člověk	214	Žalm 119	Loys Bourgeois
	K horám patřím já vesele	233	Žalm 121	Loys Bourgeois
	Ó přeutěšená chvíle	276	Žalm 122	Loys Bourgeois
	Ej nuž, Páně služebníci	22	pův. n. 1 Žalm 134	pův. nápěv Loys Bourgeois
	Jméno Pána zvyšujte	24	Žalm 135	Ženevský žaltář
	Srdcem celým tebe, Pane	26	Žalm 138	Loys Bourgeois
	Chvaltež Nejmocnějšího	28	Žalm 150	Ženevský žaltář

Evangelický zpěvník (I. vydání, 1979)

autor	píseň	číslo	nápěv	kancionál
Abdon Martin (1529-1561)	Všech věků mocný králi	408		Šamotulský k.
Augusta Jan (1500-1572)	Ve jméno Krista doufáme	244		Bratrská z počátku 16. stol Rohův k.
	Mládenec Blahoslavený	245	pův. nápěv Chvalmež všichni Spasitele	Rohův k. (pův.n.) / Šamotulský k.
	Vítej, Jezu Kriste	262		Franusův k. / Rohův k.
	Jazyk lidský nemůže	268		Weisseho k. / Rohův k.
	Lásku Syna Božího	309	pův. nápěv Umučení našeho Pána Jezu Krista	Rohův k. (pův.n.) / Šamotulský k.
	Kriste, jenž jsi smrt podstoupil	312	pův. nápěv Ó srdcem nábožným, věrní	Šamotulský k. (z písně: Kriste, ty jsi smrt podstoupil)
	Radujme se, všichni věrní	390		Šamotulský k.
	Aj, jak jsou milí tvoji příbytkové	398		Husitský graduál (1512) / Rohův k.
	Komu milo spasení	402		Rohův k.
	Pane Ježíši Kriste	404		Rohův k.

	Kriste choť svou, církvev svatou tak zamiloval	405	pův. nápěv Této chvíle všichni mile	Franusův k. / Šamotulský k.
	Nejvyšší kníže pastýřů	431	pův. nápěv 246 - Přišlo k nám padlým spasení	Etlich Christlich lider... / Rohův k.
	Ó Pane, jenž jsi přikázal	435	z písně: Přikazateli Ježíši	Geystliche gesangk Buchleyn / Rohův k.
druhý možný autor: Michalec Martin viz níže	Národe český, chvaliž Boha	444	pův. nápěv Chvála buď Bohu na výsosti	Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Tobě, Bože, děkujeme	447	pův. nápěv 585 Otče náš, jenž v nebesích dlíš	Geistlich lieder / Šamotulský k.
	Vy v Boží jméno pokřtení	455	pův. nápěv Všichni věrní Pána znejme	Rohův k.
	Ej nuž lační, žízniví	462		Rohův k.
	Všichni hříšní k vodám pojdte	463		Weisseho k. / Šamotulský k.
	Snažujme se ve všem právě	477	pův. nápěv 247 Pádem svým Adam způsobil	Strassburger kirchen ampt... / Geistliche lider / Rohův k.
	Předivný Pán Bůh v skutcích svých	509	pův. nápěv Prozpěvujmež v utěšení	Rohův k.
Blahoslav Jan (1523-1571)	Práci denní vykonavše	224		Šamotulský k.

	Aj, jak jsou blahoslavení	388	pův. nápěv Ó srdcem nábožným, věrní	podle Ž 1 z písně Přeblahoslavený člověk / Šamotulský k.
	Věčný králi, Pane náš	414	podle Žalmu 79 B	Šamotulský k.
	Jezu Kriste, Synu Boží	434	pův. nápěv Patřmež k Bohu tak múdrému	Jistebnický r. / Weisseho k. / Rohův k.
	Voláme z hlubokosti	492	podle Žalmu 130	Šamotulský k.
	Aj, jak mívá kvapným letem	573	z písně Važme život smrtnosti	Šamotulský k.
Červenka Matěj (1521-1569)	Zavítej k nám Duchu svatý	366	z latiny	Šamotulský k.
	Aj, jak jest milé to a utěšené	403	podle Žalmu 133 B	Šamotulský k.
Dřevínek Havel (†1563)	Ej, lidé vpravdě kající	389		Šamotulský k.
	Již Babylón velmi klesá	400		Rohův k.
	Nuž všichni, kdo jste žizniví	490	podle Iz 55, 1-7; Jer 31, 33	Šamotulský k.
	V svědomí svém rozvlažení	491		Šamotulský k.
	Otče náš všemohoucí	545	pův. nápěv Pane Ježíši Kriste	Rohův k.
Komárovský Gabriel (†1467?)	Radujme se vždy společně?	397	nejstarší bratrská píseň z roku 1467	Weisseho k. / Rohův k.

Korytanský Jan (†1582)	Moudrosti poklad z nebe	446	pův. nápěv 408 Všech věků mocný králi	Hans Kugelmann 1527 / Šamotulský k.
Kunvaldský Matěj (1442-1500)	Radujme se vždy společně?	397	nejstarší bratrská píseň z roku 1467	Weisseho k. / Rohův k.
Lukáš Pražský (1460?-1528)	Ó světlo, trojice svatá	156	pův. nápěv Chvaliž Boha, duše věrná	Weisseho k. / Rohův k.
	Vzdejme chválu Bohu Otci	238	pův. nápěv Radujme se v Pánu Kristu	Rohův k.
	Otče Všemohoucí	260		Vyšebrodský r. / Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Boha Otce všichni chvalme	266	pův. nápěv Láska věčná, Bůh jediný	Jistebnický r. / Weisseho k. / Rohův k.
	Vesele zpívejme	269	pův. nápěv 260 Otče Všemohoucí	Vyšebrodský r. / Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Kristus, Boží Syn	279	pův. nápěv Kristut jediný	Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Šel přes potok Cedron k hoře	310	předreformačn í	Rohův k.
	Kristus, příklad pokory	311		Weisseho k. / Rohův k.

	Chvalme všichni krále nebeského	351	z latiny	Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Až přijde onen hněvu Páně den	358	z lat. sekvence Dies irae z písně Kdyžto přijde přehrozný Páně den	Rohův k.
	Pane, v tebe doufá stáde	430	pův. nápěv Poslán jest od Boha anděl z písně Pán Bůh figurami dávno	Rohův k.
	Ó věrní srdcem, povstaňme	461	pův. nápěv 397 Radujme se vždy společně	Weisseho k. / Rohův k.
	Svaté Boží požehnání	486		Weisseho k. / Rohův k.
	Ó Pane Ježíši nejmilovanější	536	pův. nápěv Jezu Kriste, králi	Jistebnický r. / Weisseho k. / Rohův k.
Michalec Martin (1484-1547)	Všichni věrní křesťané	264		Franusův k. / Rohův k.
	Teš se, dcerko Siónská	265		Rohův k.
	Těšiteli, Duchu svatý	363		13. stol. / Geystliche gesangk Buchleyn / Rohův k.
druhý možný autor: Augusta Jan viz výše	Národe český, chvaliž Boha	444	pův. nápěv Chvála buď Bohu na výsosti	Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.

Poustevník Jan (†1543)	Prozpěvujte všichni k chvále	242		Šamotulský k. / Kralický k.
	Otce nebeského pochvalme z milosti	280		Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
	Vzdejme chválu nebeskému Pánu	386		Rohův k.
Roh Jan (kolem 1490-1547)	Takto volá sám Syn Boží	387	Urban Němec, upravil Jan Roh	1490 / Ain schöns newes Christlichs lyed / Hundert und ainunzweintzig newe Lieder / Rohův k.
	V širý svět blud vyšel	415	z písně Blud se zhusta rozšel, Pan Bukůvka, upravil Jan Roh	Rohův k.
Solín Václav (1527-1566)	Jezu Kriste, náš přelavný králi, dej, ať	340	pův. nápěv Bože Otče, vši jsi chvály hodný	Rohův k. (pův.n.) / Šamotulský k.
Šturm Adam (1500-1565)	Ó Jezu Kriste, Synu Panny čisté	240	latinsky Mikuláš Biskupec Táborský	Rohův k.
	K chvále Pána Boha svého	243	pův. nápěv Prozpěvujmež v utěšení	Sedlčanský k. / 1541
	Pán Kristus, Syn Boží věčný	314		Rohův k.

Štyrsa Jiří (kolem 1490-1570)	Sláva Bohu na výsosti	445		Geystliche gesangk Buchleyn / Weisseho k. / Rohův k.
Táborský Jan (†1495)	Velebme vždy s veselím	278		Vyšebrodský r. / Jistebnický r. / Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k.
Urban Němec (†1563)	Takto volá sám Syn Boží	387	Urban Němec, upravil Jan Roh	1490 / Ain schöns neues Christlichs lyed / Hundert und ainunzweintzig newe Lieder / Rohův k.
Weisse Michael (kolem 1488-1534)	Veleben Bůh bud', jeho čin	341		Weisseho k.
Wolf Jan (†1548)	Proč se pneš, ó člověče	516		Šamotulský k.
<p>Zvlášť kladu Písně, na kterých se podílel J. A. Komenský, jakožto poslední biskup Jednoty bratrské. Bratr Jan Amos Komenský se u všech níže uvedených písní podílel zejména na úpravě a práci s textem.</p>				
Komenský Jan Amos (1592-1670)	Samému Bohu sláva, čest	158	M. Decius 1522	Geistliche lieder...
	Tě, Boha chválíme	159	pův. nápěv Otče všemohoucí; podle polského převodu stracírkevního hymnu	nápěv Jistebnický r. / Franusův k. / Weisseho k. / Rohův k. / Kralický k.

	Ostříhej mne z vysokosti	184		Praxis pietatis
	V své rozličné úzkosti	190	pův. nápěv Žalm 130	Štrasburk 1539 / Ženeva 1551 / Amsterdamský k.
	Chvála Bohu, nový den teď	205	pův. nápěv Všichni věrní Pána znejme	Rohův k. / Kralický k. / Praxis pietatis
	Ranní oběť nesu opět	206	z poslkého	Amsterdamský k.
	Slunce denní již nám hasne	228	pův. nápěv 366 Zavítej k nám, Duchu svatý	pův. n. Šamotuský k. / Praxis pietatis
	Z nebe přicházím samého	287	M. Luther 1535	Amsterdamský k.
	Smrt Páně vzpomínajíce	317	pův. nápěv 573 Aj, jak míjí kvapným letem	pův. n. Šamotuský k. / Amsterdamský k.
	Ó Beránku Boží svatý	318	z latinského Agnus Dei N. Decius	Amsterdamský k.
	Kristus Pán, král věčné slávy	344	z písně Dnes Kristus, král věčné slávy; z polštiny	Geistlich lieder... / Amsterdamský k.
	Studně nepřevážená	367	pův. nápěv Rozvažujme společně	pův. n. Christliche und Tröstliche Tischgesenge / Kralický k / Amsterdamský k.

	Ó sešli Ducha svatého	373	pův. nápěv Žalm 130; z písně Ó nebeř Ducha svého	pův. n. Geistliche lieder... / Bergkreyen: Auff zwo stimmen componirt / Amsterdamský k.
	Pane, jenžs mne koupil sobě	391	pův. nápěv 366 Zavítej k nám, Duchu svatý	pův. n. Šamotulský k. / Praxis pietatis
	Zazpívám Pánu svému	416	pův. nápěv Patř každý, jak na světě; podle Iz 5, 1-7; Ř 11, 17-21	pův. n. Šamotulský k. / Amsterdamský k.
	Ó požehnej nám Pane	436	podle Žalmu 67; z polštiny	Amsterdamský k.
	Zasvitla svatá neděle	437	pův. nápěv 585 Otče náš, jenž v nebesích dlíš	pův. n. Geistliche lieder... / Šamotulský k. / Amsterdamský k.
	Moudrosti poklad z nebe	446	pův. nápěv 408 Všech věků mocný králi; Hans Kugelman 1527	pův. n. Šamotulský k. / Amsterdamský k.
	Ježíši, slávo nejvyšší	494	pův. incipit Přikazateli Ježíši	pův. Geystliche gesangkt Buchleyn / Weissho k. / Rohův k.
	Uvedeným do tvé smlouvy	537	pův. nápěv 397 Radujme se vždy společně	pův. n. Weisseho k. / Rohův k.

	K dílu svému mile sahám	542	pův. nápěv 366 Zavítej k nám, Duchu svatý	pův. n. Šamotulský k. / Praxis pietatis
	Má duše, Pána svého chval	546	pův. nápěv Žalm 91	Ženeva 1551 / Geistliche Lieder zu Wittenberg / Amsterdamský k.
	Co žádáš od nás, Pane	547	z písně Což vždy chceš od nás, Pane; Jan Kochanowski	Amsterdamský k.
	V tobě, Hospodine, doufám	566	pův. nápěv Řek' jsem já člověk ztrápený; podle Žalmu 71; z polštiny	Amsterdamský k.
	V lán Boží zrněčko vsejme	575	z písně V grunt Boží zrněčko vsejme; z polštiny	Rohův (německý) k. / Amsterdamský k.
	Ó králi věků důstojný	579	pův. nápěv 244 Ve jméno Krista doufáme; z písně Králi věků, zprávce světa, z latinské, německé a polské M. Luther	13. stol. / Geystliche gesangk Buchleyn / Rohův k.
	Otče náš, jenž v nebesích dlíš	585		M. Luther 1539 / Šamotulský k. / Amsterdamský k.

Žaltář Jiřího Strejce, písně uvedené v Evangelickém zpěvníku				
Strejc Jiří (1536-1599)	Kdož nežije dle rady bezbožných	1	Žalm 1	Štrasburk 1539 / Ženeva 1551
	Hospodin ráčí sám pastýř můj býti	23	Žalm 23	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Bůh je sám naše útočiště	46	Žalm 46	Loys Bourgeois
	Všichni v tento čas	47	Žalm 47	Loys Bourgeois
	Ó Bože, hojný v milosrdenství	51	Žalm 51	Loys Bourgeois
	Slyš, Bože, mě v mém naříkání	64	Žalm 64	Ženeva 1542
	Nuž pojed'te a Bohu plesejte	66	Žalm 66	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Ó Pane, smiluj se nad námi	67	Žalm 67	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Proč nás tak dlouho, Bože opouštíš?	74	Žalm 74	Ženeva 1562
	V těžký čas zármutku svého	77	Žalm 77	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Hlasem veselým zvučně prozpěvujte	81	Žalm 81	Ženeva 1562
	Bůh mezi soudci světa všeho	82	Žalm 82	Loys Bourgeois
	Věčný Bože, silný v boji	84	Žalm 84	Ženeva 1562

	Vždy, Pane, dobře svým jsi činival	85	Žalm 85	Ženeva 1562
	Kdo ochrany nejvyššího	91	Žalm 91	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Pán slávou oděn je a mocností	93	Žalm 93	Ženeva 1562
	Nuž Pánu zvučně zpívejme	95	Žalm 95	Ženeva 1542/43
	Píseň novou Pánu zpívejte	96	Žalm 96	Ženeva 1562
	Pán kraluje zřejmě	97	Žalm 97	Ženeva 1562
	Aj, Pán kraluje, své obhajuje	99	Žalm 99	Ženeva 1562
	Pánu všichni prozpěvujte	100	Žalm 100	Loys Bourgeois
	Nuž Pánu všichni zazpívejte	105	Žalm 105	Ženeva 1562
	Chvalte Pána, národové	117	Žalm 117	Loys Bourgeois
	Srdcem celým Tebe, Pane	138	Žalm 138	Geistliche Lieder zu Wittenberg / Ženeva 1551
	Všichni, kdo skládají	195	podle Žalmu 125 B	

Evangelický zpěvník (I. vydání, 2021)

autor	píseň	číslo	nápěv	kancionál
Abdon Martin (1529-1561)	Všech věků mocný Králi, Ježíši Kriste náš	763	Ganz neue geystliche teütsche Hymnus, 1527	Šamotulský k.
Augusta Jan (1500-1572)	Pane Ježíši Kriste, tys Syn Boží zajisté	258		Rohův k. / Šamotulský k.
	Tobě, Bože, děkujeme a slovo tvé milujeme	305	Geistliche lieder, 1539	Šamotulský k.
	Komu milo spasení času nynějšího	306	Kniežka tato bez titule, 1535	Rohův k.
	Ve jméno Krista doufáme	340	In Gottes Namen fahren wir / Eyn Enchyridion oder Handbüchlein, 1524	Rohův k.
	Vy v Boží jméno pokřtění	351		Rohův k. / Šamotulský k.
	Všichni hříšní k vodám pojd'te	361	Kolínský k., 1517	Šamotulský k.
	Ej nuž, lační, žízňiví, pokrmu Páně žádostiví	362		Rohův k. / Šamotulský k.
	Vítej, Jezu Kriste, z nebes vysokosti	447	<i>Ave gloriosa virgo</i> / Franusův k.	Rohův k.

	Mládenec blahoslavený, Pán Ježíš na svět poslaný	503	<i>Quem pastores laudavere</i> / Kolínský k., 1517	Rohův k. / Šamotulský k.
	Lásku Syna Božího, Pána Jezu Krista	517	<i>Umučení našeho pána</i> / Kolínský k., 1517	Šamotulský k. / Evančický k.
	Kriste, jenž jsi smrt podstoupil	518		Rohův k. / Šamotulský k.
	Velebmež dnešní den Boha jednoho	586	nápev antifony <i>Gloria tibi Trinitas</i>	Šamotulský k.
	Ó Pane, jenž jsi přikázal řeči své ostříhati	603	Johann Walter, Geystliche gesangk Buchleyn, 1524	Rohův k. / Šamotulský k.
	Kristus choť svou, církve svatou tak zamiloval	760	<i>Illustratam venustate sociam soli,</i> Vyšehradský s., 1460/70	Šamotulský k.
Blahoslav Jan (1523-1571)	Věčný Králi, Pane náš, jenž dědictví milé máš	91		Šamotulský k.
	Jezu Kriste, Synu Boží, plný nebeského zboží	255	Jistebnický k., 1430	Rohův k. / Šamotulský k.
	Voláme z hlubokosti, z žaláře temného	323		Šamotulský k. / Evančický k.
	Práci denní vykonavše a k noci se přiblíživše	652		Šamotulský k.
Červenka Matěj (1521-1569)	Aj, jak jest milé to a utěšené	168		Evančický k.

	Zavítej k nám, Duchu svatý, s Otcem, s Synem	576	<i>Veni, Creator Spiritus, Ein Enchyridion oder Handbüchlein, 1524</i>	Šamotulský k. / Evančický k.
Dřevínek Havel (†1563)	Nuž všichni, kdo jste žizniví	197	podle Iz 55, 1-7; Jr 33	Šamotulský k.
	Ej, lidé vpravdě kající, Pána Boha se bojící	413		Šamotulský k.
	Otče náš všemohoucí, jenž vše živíš svou mocí	642		Šamotulský k.
Komenský Jan Amos (1592-1670)	Ó požehnej nám, Pane, požehnej z výsosti	82		Amsterdamský k.
	Zazpívám Pánu svému o jeho vinici	194	<i>Ó světe, milý světe</i> nápěv české světské písně, Šamotulský k.	pův. nápěv Šamotulský k. / Amsterdamský k.
	Zasvitla svatá neděle	242	Geistliche Lieder, 1545	Vzdýchání nábožná (1637/41)
	Samému Bohu sláva, čest budiž za milost jeho	260	<i>Gloria Lux et origo, Nikolaus Decius, 1535</i>	Amsterdamský k.
	Smiluj se, Bože, smiluj nad námi	264	podle textu polské litanie	Amsterdamský k.
	Tebe Boha, ctíme, Pána velebíme	278	Piesničky 1501 / Rohův k. / Šamotulský k.	Amsterdamský k.
	Má duše, Pána svého chval, vzdej jemu děkování	280	Ženeva 1551	Nové písně některé, 1631 / Amsterdamský k.

	Moudrosti poklad z nebe je slovo Boží nám	303	Gantz neue geystliche teütsche Hymnus, 1527 / Šamotulský k.	Amsterdamský k.
	Otče náš, jenž v nebesích dlíš	388	Geistliche lieder, 1539	Amsterdamský k.
	Přicházím z nebe samého s poselstvím od Boha svého	470	Geistliche Lieder, 1545	Amsterdamský k.
	Kristus Pán, Král věčné slávy, z hrobu povstal	541	Geistliche lieder, 1539	Amsterdamský k.
	Studně nepřevážená všech božských milostí	578	<i>Madre non mi far monaca,</i> Vetera nova carmina sacra, 1575	Kralický k. / Amsterdamský k.
	Co žádáš od nás, Pane, za své dary z nebe	592	Jan Kochanowski, 1586	Amsterdamský k.
	Soudce všeho světa, Bože, před trůnem tvým	604	<i>Veni, redemptor gentium,</i> Geistliche Lieder, 1543/44	Evančický k. / Amsterdamský k.
	Ach mé nejdražší jmění, Pane Jezu Kriste	605	<i>Ó světe, milý světe nápěv české světské písně,</i> Šamotulský k.	Amsterdamský k.
	Ranní oběť nesu opět, Bože, za šťastné povstání	626	Kirchengeseng , 1566	Amsterdamský k.
	K dílu svému mile sahám	676	<i>Veni, Creator Spiritus,</i> Ein Enchyridion oder Handbüchlein, 1524	Praxis pietatis 1637/41

	V své rozličné úzkosti jinam zření nemám	697	Ženeva 1551	Amsterdamský k.
Korytanský Jan (†1582)	Moudrosti poklad z nebe je slovo Boží nám	303	Gantz neue geystliche teütsche Hymnus, 1527 / Šamotulský k.	Kirchengeseng, 1566 / Amsterdamský k.
Kunvaldský Matěj (1442-1500)	Radujme se vždy společně	759	Piesničky 1501	Rohův k. / Šamotulský k.
Michalec Martin (1484-1547)	Těš se, dcerko Siónská, ty církvi křesťanská	449		Rohův k. / Evančický k.
	Veselým hlasem zpívejme, narození pamatujme	465	Kolínský k., 1517	Rohův k.
	Těšiteli, Duchu svatý, kéž jsi od nás v darech	572	nápěv něm. var. <i>Jezu Kriste, štědrý kněže</i> , Jistebnický k., 1430	Rohův k.
Němec Urban (†1563)	Takto volá sám Syn Boží: Pojd'te ke mně	322	Ain schöns neues christlichs Lyed, 1530	Rohův k.
Poustevník Jan (†1543)	Otce nebeského pochvalme z milosti	501	<i>Ave, rubens rosa</i> , Franusův k. 1505	Kolínský k. / Rohův k.
Lukáš Pražský (1460-1528)	Hospodine, studnice dobroty	254	tropované <i>Kyrie eleison</i> , 10. stol. <i>Kyrie, fons bonitatis</i>	Piesničky, 1501 / Rohův k.
	Ó Pane Ježíši nejmilostivější	350	pův. nápěv <i>Jezu Kriste, králi</i> , Jistebnický r.	Weisseho k. / Rohův k.

	Svaté Boží požehnání buď nyní i vždy nad námi	409	nápěv tropu <i>Kyrie, magne Deus,</i> Graduál M. Bakaláře, 1541	Rohův k.
	Boha Otce všichni chvalme a díky jemu vzdáváme	442	<i>Veni, redemptor gentium,</i> Geistliche Lieder, 1543/44	Rohův k.
	Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme	446	<i>Ave yerarchia,</i> Vyšebrodský s. 1410	Piesničky, 1501 / Rohův k.
	Chvalme Spasitele svého, jenž od Otce nebeského	467	<i>Conditor alme siderum,</i> Chrudimský graduál, 1530	Rohův k. / Kralický k.
	Kristus, Boží Syn, opustil Otcův klín	502	<i>Solis praevia aurora fulgida,</i> Franusův k.	Kolínský k. / Rohův k.
	Kristus, příklad pokory, Pán náš milostivý	512	<i>Stvořitel nebe, země,</i> Jistebnický k. 1430	Piesničky, 1501 / Rohův k.
	Chvalme všichni Krále nebeského	565	<i>Modulemur die hodierna,</i> nápěv tradiční české písně <i>Čížku, ptáčku zeleného peří</i>	Piesničky, 1501 / Rohův k.
	Ó Světlo, Trojice svatá, tys jedna božská podstata	587	<i>Salvator iam illuxit,</i> Graduál M. Bakaláře, 1512	hymnus <i>O lux beata trinitas</i> / Rohův k.
	Pane, v tebe doufá stádce, buď náš pomocník	677	<i>Zdráva, jenž jsi pozdravena,</i> Kolínský k. 1517	Rohův k. / Kralický k.
Solín Václav (1527-1566)	Jezu Kriste, naš přeslavný Králi, dej ať tvůj lid	770		Šamotulský k.

Adam Šturm z Hranic (1500-1565)	Ó Jezu Kriste, Synu Panny čisté, vzhlédni na nás	259	<i>Aula regia es sancta Maria,</i> nápěv k responsoriu <i>Stirps Jesse</i>	Rohův k.
	K chvále Pána Boha svého, v dobrotě k nám velikého	279	<i>Prozpěvujmež všickni nyní,</i> Kolínský k. 1517	Rohův k.
	Pán Kristus, Syn Boží věčný, přišel mezi lid	509		Rohův k.
Štyrsa Jiřík († po 1563)	Sláva Bohu na výsosti, který jest vždy od věčností	307		Rohův k.
Táborský Jan Vilímek (†1495)	Velebme vždy s veselím Stvořitele svého	458	<i>Dies est latitiae</i> Vyšebrodský k. 1410	Piesničky, 1501 / Rohův k.
Weisse Michael (kolem 1488-1534)	Veleben Bůh bud', jeho čin	540	Melchior Vulpus, Ein schön geistlich Gesangbuch, 1609	Weisseho k.
	Noc odchází a svítá den	623	Melchior Vulpus, Ein schön geistlich Gesangbuch, 1609	Weisseho k.
Žaltář Jiřího Strejce, písně uvedené v Evangelickém zpěvníku				
Strejc Jiří (1536-1599)	Hospodin ráčí sám pastýř můj býti	28	Žalm 23	Ženeva 1551
	Všichni v tento čas, ó lide, svůj hlas	65	Žalm 47	Ženeva 1551
	Ó Bože hojný v milosrdenství, i nade mnou	68	Žalm 51	Ženeva 1551

	Nuž pojd'te a Bohu plesejte	79	Žalm 66	Ženeva 1551
	V těžký čas zármutku svého vzýval jsem Boha	90	Žalm 77	Ženeva 1551
	Hlasem veselým zvučně prozpěvujte	93	Žalm 81	Ženeva 1562
	Věčný Bože, silný v boji	94	Žalm 84	Ženeva 1562
	Vždy, Pane, dobře svým jsi činíval	97	Žalm 85	Ženeva 1562
	Kdo ochrany Nejvyššího v skryši jeho užívá	105	Žalm 91	Ženeva 1551
	Nuž Pánu zvučně zpívejme	114	Žalm 95	Ženeva 1551
	Píseň novou Pánu zpívejte, všichni lidé	116	Žalm 96	Ženeva 1562
	Aj, Pán kraluje, své obhajuje	120	Žalm 99	Ženeva 1562
	Pánu všichni prozpěvujte, kdekoli kteří bydlíte	121	Žalm 100	Ženeva 1551
	Nuž Pánu všichni zazpívejte	130	Žalm 105	Ženeva 1562
	Chvalte Pána národové, chvalte jej	143	Žalm 117	Ženeva 1551
	Všichni, kdo skládají v Pánu své doufání	158	Žalm 125	17. stol.
	Srdcem celým tebe, Pane, budu ctíti	178	Žalm 138	Ženeva 1551

	Chvalte Nejmocnějšího, chvalte Nejsvětějšího	192	Žalm 150	Ženeva 1562
--	---	-----	----------	-------------

Příloha 2

Přehled zastoupení bratrských písní ve zkoumaných vydáních zpěvníků ČCE

autor	píseň	vydání zpěvníku ČCE		
		1952	1979	2021
Abdon Martin (1529-1561)	Všech věků mocný králi	x	x	x
Augusta Jan (1500-1572)	Aj, jak jsou milí tvoji příbytkové	x	x	
	Ej nuž, lační, žízňiví	x	x	x
	Jazyk lidský nemůže		x	
	Komu milo spasení	x	x	x
	Kriste, jenž jsi smrt podstoupil	x	x	x
	Kristus choť svou, církev svatou tak zamiloval			x
	Lásku Syna Božího	x	x	x
	Mládenec Blahoslavený		x	x
	Národe český, chvaliž Boha	x	x	
	Nejvyšší kníže pastýřů	x	x	x
	Pane Ježíši Kriste	x	x	x

	Předivný Pán Bůh v skutcích svých		x	
	Radujme se, všichni věrní		x	
	Snažujme se ve všem právě	x	x	
	Tobě, Bože, děkujeme		x	x
	Ve jméno Krista doufáme		x	x
	Velebmež dnešní den Boha jednoho			x
	Vítej, Jezu Kriste	x	x	x
	Všickni hříšní k vodám pojd'te	x	x	x
	Vy v Boží jméno pokřtení	x	x	x
	Ó Pane, jenž jsi přikázal	x	x	x
Blahoslav Jan (1523-1571)	Aj, jak blahoslavení	x	x	
	Aj, jak mjí kvapným letem	x	x	
	Jezu Kriste, Synu Boží	x		x
	Práci denní vykonavše		x	x
	Věčný Králi, Pane náš		x	x
	Voláme z hlubokosti	x	x	x
Bratrské	Bůh Otec z pouhé milosti	x		
	Hospodine všemohoucí	x		

	Ježíši, Pane nejvyšší	x		
	Kristovo vzkříšení	x		
	Mocný Bože, při Kristovu (bratrská úprava)	x		
	Nuž, všickni z srdce pravého	x		
	Prosme Ježíše milého	x		
Červenka Matěj (1521-1569)	Zavítej k nám, Duchu svatý	x	x	x
	Aj, jak jest milé to a utěšené	x	x	x
Dřevínek Havel (†1563)	Ej, lidé vpravdě kající		x	x
	Již Babylon velmi klesá	x	x	
	Nuž všickni, kdož jste žízniví	x	x	x
	Otče náš všemohoucí		x	x
	V svědomí svém rozvrazení	x	x	
Komárovský Gabriel (†1467?)	Radujeme se vždy společně	x	x	x
Komenský Jan Amos (1592-1670)	Ach mé nejdražší jmění, Pane Jezu Kriste			x
	Bohu jsem se oddal cele	x		
	Chvála Bohu, nový den teď	x	x	
	Co žádáš od nás, Pane	x	x	x
	Dobrý Pane Ježíši	x		

	Jezu Kriste, štedrý kněze	x		
	Ježíš Kristus, Božská moudrost	x		
	Ježíši, slávo nejvyšší	x	x	
	Ježíši, tvá jest památka	x		
	Již se s tebe ubírám	x		
	K dílu svému mile sahám	x	x	x
	Kristus Pán, král věčné slávy	x	x	x
	Má duše, Pána svého chval	x	x	x
	Moudrosti poklad z nebe	x	x	x
	Ó Beránku Boží svatý	x	x	
	Ó králi věků důstojný	x	x	
	Ó neber Ducha svatého	x	x	
	Ó požehnej nám, Pane	x	x	x
	Ó sešli Ducha svatého		x	
	Ostříhej mne s vysokosti	x	x	
	Otče náš, jenž v nebesích dlíš	x		x
	Pane, jenžs mne koupil sobě	x	x	
	Přicházím z nebe samého s poselstvím od Boha svého	x	x	x

	Ranní oběť nesu opět		x	x
	Samému Bohu sláva, čest		x	x
	Slavné Kristovo vzkříšení	x		
	Smiluj se, Bože, smiluj nad námi			x
	Smrt Páně vzpomínajíce		x	
	Studně nepřevážená	x	x	x
	Soudce všeho světa, Bože, před trůnem tvým			x
	Slunce denní již nám hasne	x	x	
	Tebe, Boha, ctíme, Pána velebíme			x
	Tebe, Boha chválíme	x	x	
	Uvedeným do tvé smlouvy		x	
	Utěšený hod nám nastal	x		
	V lán Boží zrněčko vsejme	x	x	
	V své rozličné úzkosti	x	x	x
	V tobě, Hospodine, doufám		x	
	Z nebe přicházím samého	x	x	
	Zazpívám Pánu svému		x	x

	Zasvitla svatá neděle	x	x	
Korytanský Jan (†1582)	Moudrosti poklad s nebe	x	x	x
Kunvaldský Matěj (1442-1500)	Radujme se vždy společně	x	x	x
Michalec Martin (1484-1547)	Těšiteli, Duchu svatý, kéž jsi od nás v darech		x	x
Němec Urban (†1563)	Takto volá sám Syn Boží: Pojd'te ke mně		x	x
	Teš se, dcerko Siónská		x	x
	Veselým hlasem zpívejme, narození pamatujme			x
	Všichni věrní křesťané		x	
Poustevník Jan (†1543)	Otce nebeského pochvalme z milosti	x	x	x
	Prozpěvujte všichni k chvále		x	
	Vzdejme chválu nebeskému Pánu	x	x	
Lukáš Pražský (1460?-1528)	Až přijde onen hněvu Páně den		x	
	Boha Otce všichni chvalme	x	x	x
	Chvalme Spasitele svého	x		x
	Chvalme všichni Krále nebeského		x	x
	Kristus, Boží Syn	x	x	x
	Kristus, příklad pokory	x	x	x

	Hospodine, studnice dobroty			x
	Nuž, pochovejme tělo tu	x		
	Ó Pane Ježíši nejmilostivější		x	x
	Ó Světlo, Trojice svatá		x	x
	Ó věrní srdcem, povstaňme		x	
	Otče Všemohoucí	x	x	
	Pane, v tebe doufá stáde	x	x	x
	Svaté Boží požehnání	x	x	x
	Šel přes potok Cedron k hoře	x	x	
	Vesele zpívejme		x	x
	Vzdejme chválu Bohu Otci		x	
Strejc Jiří (1536-1599)	Žalm 1	x	x	
	Žalm 8	x	x	
	Žalm 16	x	x	
	Žalm 23	x	x	
	Žalm 25	x	x	
	Žalm 33	x	x	
	Žalm 42	x	x	
	Žalm 46	x	x	
	Žalm 47	x	x	x
	Žalm 51	x	x	x

	Žalm 65	x	x	
	Žalm 66	x	x	x
	Žalm 67	x	x	
	Žalm 77	x	x	x
	Žalm 81	x	x	x
	Žalm 84	x	x	x
	Žalm 85	x	x	x
	Žalm 89	x	x	
	Žalm 91	x	x	x
	Žalm 93	x	x	
	Žalm 95	x	x	x
	Žalm 96	x	x	x
	Žalm 97	x	x	
	Žalm 99	x	x	x
	Žalm 100	x	x	x
	Žalm 103	x	x	
	Žalm 105	x	x	x
	Žalm 116	x	x	
	Žalm 117	x	x	x
	Žalm 119	x	x	
	Žalm 121	x	x	
	Žalm 122	x	x	
	Žalm 134	x	x	
	Žalm 125			x
	Žalm 135	x	x	

	Žalm 138	x	x	x
	Žalm 150	x	x	x
Solín Václav (1527-1566)	Jezu Kriste, náš přeslavný Králi, dej ať tvůj lid		x	x
Šturm Adam z Hranic (1500-1565)	K chvále Pána Boha svého		x	x
	Ó Jezu Kriste, Synu panny čisté		x	x
	Pán Kristus, Syn Boží věčný		x	x
	V svědomím svém rozvlažení	x		
Štyrsa Jiřík († po 1563)	Sláva Bohu na výsosti		x	x
Táborský Jan Vilímek (†1495)	Velebme vždy s veselím	x	x	x
Weisse Michael (†1534)	Noc odchází a svítá den			x
	Nuž, pochovejme tělo tu	x		
	Veleben Bůh bud', jeho čin		x	x
Urban Němec (†1563)	Takto volá sám Syn Boží		x	x
Wolf Jan (†1548)	Proč se pneš, ó člověče		x	

Seznam literatury

primární prameny:

zpěvníky:

Evangelický zpěvník. I. vydání. Synodní rada ČCE. Karlsruhe: EPB e. V., 1979.

Evangelický zpěvník. I. vydání. ČCE. Praha, 2021.

Zpěvník Českobratrské církve evangelické. XII. vydání. Praha: Kalich, 1952.

Seznam kancionálů, které zmiňují v přehledu bratrských písní:

(Achtliederbuch) Etlich Christlich lider... (Norimberk), 1523/24

Amsterdamský kancionál (Kancyonál To jest Kniha Žalmů a Písní Duchovních, J. A. Komenský), 1659

Bergkreyen: Auff zwo stimmen componirt (Norimberk), 1551

Christliche und Tröstliche Tischgesenge (Erfurt), 1572

Christliche und Tröstliche Tischgesänge, mit vier Stimmen (Erfurt), 1572

Ein schön geistlich Gesangbuch (Melchior Vulpus), 1609

Enchyridion geistlicher gesenge (Wittenberg 1526)

Franusův kancionál (husistský graduál český a latinský, Jan Franus), 1505

Geistliche lieder... (Martin Luther, Wittenberg), 1529/33

Geistlich lieder (Lipsko) 1539

Geystliche gesankt Buchleyn... (Wittenberg, Johann Walter, Joseph Klug, Martin Luther), 1524

Husitský graduál, Graduál Martina Bakaláře z Vyskytné, 1512
Jistebnický rukopis (kancionál), 1420
Kirchengeseng (německý bratrský kancionál, Evančice), 1566
Kolínský kancionál, 1517
Kralický kancionál (Písně Duchovní Ewangelistské z Písem swatých, Jan Lanecius, Matouš Konečný, Matěj Cyrus, Jiřík Erastus), 1615
Les cent et cinquante pseumes de David (Ženeva), 1562
Piesničky (anonymní, sestavovatel zřejmě Lukáš Pražský), 1501
Praxis pietatis (J. A. Komenský), 1641
Pseumes octante trois de David (Loys Bourgeois, Ženeva), 1551
Rohův kancionál (Písně chval Božských. Písně duchovní evanjelistské, znovu přehlédnuté, zpravené a zhromážděné, Jan Roh), 1541
Rohův německý kancionál (Ein Gesangbuch der Brüder inn Behemen und Merherrn), 1544
Šamotulský kancionál (Písně Chval Božských. Písně duchovní evanjelistské, opět znovu přehlédnuté, zpravené a shromážděné, Jan Blahoslav) 1561
Strassburger kirchen ampt... (Strasbourg), 1525
Vyšebrodský rukopis, 1410
Vyšehradský sborník, 1460/70

Archiválie:

ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze HO SR ČCE ze dne 21. 2. 1951. [excerpce únor 2013 Eliškou Pospíšilovou]

sekundární prameny:

BAŤOVÁ, Eliška. *Písně bratra Jana Augusty, Druhá tvář bratrské hymnologie*. Praha. KLP (Koniasch Latin Press), 2018.

BLAHOSLAV, Jan. *Musica*. Ivančice / KLP. 1569, 2016. při příležitosti výročí Pražského jara, 1946 – 2016.

CESTA CÍRKVE IX; Praha: ČCE, 2019. Knižnice studijních textů ČCE; sv. 14.

HREJSA, Bohuš. *Kancionály v Jednotě bratrské*. Reformační sborník IV. Praha: Comenia, 1931.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Poselství Jednoty bratrské*. Praha: Kalich, 1940.

LANDOVÁ, Tabita. *Liturgie Jednoty bratrské (1457–1620)*. Červený kostelec: Pavel Mervart, 2014.

ŘÍČAN, Rudolf. *Dějiny Jednoty bratrské*. Praha: Kalich, 1957.

ŘÍČAN, Rudolf; DOBIÁŠ, F.M.; MOLNÁR, A.; NECHUTA, R.; ŠIMSA, R.M. et al. *Čtyři vyznání*. Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1951.

ŘÍČAN, R.; BARTOŠ, F.M.; MOLNÁR, A.; SMOLÍK, J.; ČAPEK, J.B. et al. *Jednota Bratrská 1457 – 1957, Sborník k pětistému výročí založení*. Praha: Kalich, 1956.

ŠIMEK, Josef B. *O Žalmech, Chvalozpěvech a Písničkách*. Praha: Synodní rada ČCE, 1948.

ŠTEFAN, Jan. *ČCE – českobratrská, nebo evangelická?* Teologická reflexe 25. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Evangelická teologická fakulta, 2019.

ČAPEK, Jan B. *Záření ducha a slova*. Praha: Josef R. Vilímek, 1948.

Seznam kvalifikačních prací:

FRENŠTACKÁ, Hana. *Evangelická píseň od kancionálů po současnost*. Bakalářská práce, vedoucí Doc. MgA. Jaroslav Majtner. Olomouc: Univerzita Palackého - Pedagogická fakulta, 2010.

POSPÍŠILOVÁ, Eliška. *Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické*. Diplomová práce, vedoucí Dr. Petr Morée. Praha: Univerzita Karlova - Evangelická teologická fakulta, 2013.

SMÉKALOVÁ, Kateřina. *Kancionál Jana Roha a Kancionál Ivančický. Příspěvek k vymezení pojmu redakce ve sféře bratrské hymnografie*. Bakalářská práce, vedoucí PhDr. Stanislav Tesař. Brno: Masarykova univerzita - Filosofická fakulta, 2007.

internetový zdroj:

1501NM – Krátký popis pramene. Online. Melodarium. Dostupné z: <https://melodarium.musicologica.cz/prameny/009/009.popis.pdf>. [cit. 2024-06-24].